

Rapportage onderzoek

5 juni 2024

Gemeente Smallingerland

Deze rapportage mag uitsluitend worden aangewend ten dienste van de doelstelling van de opdracht. Het is niet toegestaan deze rapportage – of delen daaruit – zonder onze toestemming aan te wenden voor andere doeleinden.

BING – afgeleid van Bureau Integriteit Nederlandse Gemeenten – biedt gespecialiseerde adviesexpertise, onderzoeksexpertise en een vraagbaakfunctie aan op het gebied van integriteit. Het bureau richt zich daarbij specifiek op gemeenten, wat borg staat voor specifieke branchekennis, verdieping van ervaringen en de mogelijkheid om duurzame relaties met de doelgroep te onderhouden.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
1.1	Aanleiding en doel	2
1.2	Door BING verrichte werkzaamheden:	3
1.3	Procesbeschrijving onderzoek	3
2.	Referentiekader	4
2.1	Interne bepalingen Gemeente Smallingerland	4
2.1.1	De gedragscode	4
2.1.2	Afgesproken waarden	5
2.2	Wet- en regelgeving	5
3.	Bevindingen	6
3.1	Beschrijving betrokken personen	6
3.2	Het al dan niet bestaan van roddel-WhatsApp-groepen	6
3.3	Het 'lekker' uit de vergaderingen van het presidium	15
3.3.1	Verklaringen over het lekken van informatie uit het presidium	19
3.3.2	Het al dan niet versturen van 'anonieme' brieven, onder anderen naar de pers	19
3.3.3	Vermeende anonieme brief naar de pers	20
3.3.4	Vermeende anonieme brief werkgever raadslid	20
3.4	Al dan niet nakomen van afspraken en handelen naar gestelde waarden	24
3.4.1	Proces en kenbaarheid waarden	24
3.4.2	Ervaring c.q. beleving nakomen waarden	25
4.	Analyse en conclusie	27
4.1	Het al dan niet bestaan van zogenoemde roddel-WhatsApp-groepen	27
4.2	Het 'lekker' uit de vergaderingen van het presidium	28
4.3	Het al dan niet versturen van 'anonieme' brieven, onder anderen naar de pers	28
4.4	Het al dan niet nakomen van afspraken en handelen naar gestelde waarden	30
4.5	Slotconclusie en aanbevelingen	31
4.5.1	Slotconclusie	31
4.5.2	Aanbevelingen	31

1. Inleiding

Deze rapportage is opgesteld naar aanleiding van een opdracht tot een onderzoek van het Presidium van de gemeenteraad van gemeente Smallingerland. Deze opdracht is vastgelegd in de opdrachtbevestiging van 1 december 2023, die getekend retour is ontvangen op 4 december 2023.

1.1 Aanleiding en doel

In voornoemde opdrachtbevestiging zijn de aanleiding en het doel van de opdracht als volgt verwoord:

'Aanleiding

Ons is de volgende aanleiding geschetst. Maandag 6 november jl. hebben de fractievoorzitters in het presidium besloten om te komen tot een integriteitsonderzoek. Dit onderzoek wordt wenselijk geacht omdat zich de afgelopen weken een aantal zaken hebben voorgedaan in en rond de gemeenteraad. Hierbij gaat het om vier onderwerpen, te weten:

- Het al dan niet bestaan van WhatsAppgroepen (waarin raadsleden en commissieleden actief zijn) waarin geroddeld zou worden over elkaar.*
- Het 'lekkers' uit de vergaderingen van het presidium.*
- Het al dan niet versturen van 'anonieme' brieven, onder anderen naar de pers.*
- Het – in bovenstaande situaties – al dan niet nakomen van de afspraken (de waarden) die de raadsleden aan het begin van de raadsperiode met elkaar hebben gemaakt.*

Over het bestaan van genoemde WhatsAppgroepen zijn verschillende signalen naar voren gekomen. Naar verluidt zouden er, naast de WhatsAppgroep die toegankelijk is voor alle raadsleden en die beheerd wordt door de griffie, drie andere WhatsAppgroepen (hebben) bestaan, waarin raadsleden en commissieleden actief zijn. Ten aanzien van het lekken uit vergaderingen van het presidium betreft het geen informatie waarop formele geheimhouding rust, maar wel informatie waarvan het de vraag is of het past bij de afspraken dat deze naar buiten is gebracht. Daarnaast heeft de Leeuwarder Courant gemeld dat zij (per post) een anonieme brief heeft ontvangen over een conflict tussen twee raadsleden. Voorts zou een brief uit naam van een raadslid zijn verstuurd naar de werkgever van een ander raadslid, waarbij eerstgenoemde raadslid aangeeft niet de afzender van de brief te zijn. Het raadslid dat de afzender zou zijn heeft een melding bij de politie gedaan en overweegt die om te zetten in een aangifte.

Er lijkt in bovenstaande situaties op voorhand niet zozeer sprake van strafbare feiten of het juridisch op kunnen treden tegen deze (mogelijke) gebeurtenissen. Het wordt door het presidium wel wenselijk geacht om hier nader onderzoek naar te doen, zodat deze zaken onderzocht kunnen worden om op basis van de signalen in ieder geval zo goed mogelijk in beeld te krijgen wat de situatie is c.q. was, zodat dit daarna kan worden afgesloten om vervolgens te werken aan het herstellen van het onderlinge vertrouwen. In het gesprek met BING is aangegeven dat deze gebeurtenissen een behoorlijke impact hebben op alle betrokkenen. Dit is voor een aantal raadsleden aanleiding om (te overwegen) aangifte te doen van smaad en laster.

Doelstelling

U wenst een onafhankelijk onderzoek naar voormelde (mogelijke) gebeurtenissen. Doelstelling van het onderzoek is de relevante feiten en omstandigheden in kaart te brengen (wat heeft zich nu precies afgespeeld?) en na te gaan of hier sprake is van het in strijd handelen met wet- en regelgeving (waaronder de gedragscode). Tevens wenst u – indien aan de orde – aanbevelingen te ontvangen om het risico te beperken dat dergelijke zaken zich in de toekomst voordoen (bijvoorbeeld het herijken van de eerder afgesproken waarden).

De geschetste problematiek heeft ook het element van de onderlinge omgang in zich. Hoe (be)horen de raadsleden onderling met elkaar om te gaan en welke verwachtingen hebben zij daarin van elkaar. Onderdeel van de doelstelling van het onderzoek is daarom dat met de geïnterviewden, naast vragen gericht op waarheidsvinding ten aanzien van voormelde (mogelijke) gebeurtenissen, ook wordt besproken en geïnventariseerd hoe zij de gebeurtenissen ervaren en of en zo ja, waarvan zij hinder ondervinden in de onderlinge omgangsvormen.'

1.2 Door BING verrichte werkzaamheden:

In het kader van het onderzoek hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Kennisname en analyse van relevante documentatie over de inhoud van de casuïstiek.
- Kennisname van relevante wet- en regelgeving en (interne) procedures.
- Het openstellen van een meldpunt, waarbij raads- en commissieleden zich kunnen melden met relevante informatie over de te onderzoeken gebeurtenissen.
- Elf individuele interviews met fractievoorzitters.
- Zes individuele interviews met raadsleden.
- Twee individuele interviews met een voormalig en een huidig fractievertegenwoordiger
- Interview met de senior communicatie adviseur.
- Interview met de burgemeester.
- Gezamenlijk interview met de griffier en plaatsvervangend griffier.
- Vier aanvullende individuele interviews met vier eerder geïnterviewden ('tweede interviews').
- Telefonische navraag wethouder A, wethouder C en een raadslid.
- Het verkrijgen van inlichtingen van de griffier en adjunct griffier.
- Het analyseren van de bevindingen.
- Het opstellen van een referentie- of toetsingskader (van relevante wet- en regelgeving).
- Het mondeling en/of schriftelijk voorleggen van voor hen relevante bevindingen aan meerdere betrokkenen (in het kader van wederhoor).
- Het rapporteren van de feiten en omstandigheden, de conclusies en aanbevelingen

1.3 Procesbeschrijving onderzoek

Na akkoord van 4 december 2023 op de opdrachtbevestiging, is een extern (meld)loket ingericht. Het loket is opengesteld van vrijdag 8 december tot en met donderdag 21 december 2023. Er zijn enkele meldingen per e-mail ontvangen. Er is door de onderzoekers van BING een informatiebrief opgesteld die door de griffie is gedeeld met alle raadsleden en fractievertegenwoordigers. Daarna is er contact geweest over de invulling van de planning van de interviews, die zijn gevoerd in 2024. De interviewdagen betroffen dinsdag 16 januari, donderdag 18 januari, maandag 22 januari, dinsdag 30 januari en donderdag 1 februari 2024. Daarna zijn de bevindingen uit de interviews en een grote hoeveelheid aanvullende informatie geanalyseerd. Naar aanleiding van de analyse en bevindingen tot dan toe, hebben er op woensdag 20 maart 2024 aanvullende interviews plaatsgevonden. In de tussentijdse periode is er met verschillende geïnterviewden meermaals contact geweest over bepaalde bevindingen, is er aanvullende informatie opgevraagd en nader geanalyseerd. Medio april 2024 waren alle bevindingen (in concept) opgetekend. Er zijn geen algehele interviewverslagen gemaakt van alle interviews, daarom zijn de bevindingen die terugkomen in de rapportage teruggelegd aan de betreffende personen. Ten aanzien van het voorleggen van relevante bevindingen is vanwege onrust over (de onderwerpen van) het onderzoek en om verspreiding van concepten tegen te gaan, besloten om bevindingen niet per e-mail ter goedkeuring of voor een reactie aan de geïnterviewden voor te leggen. Er is in plaats daarvan besloten alle geïnterviewden ofwel op locatie ofwel online via MS-Teams inzicht te geven in hun eigen verklaringen of hetgeen over hen werd gesteld. Dit heeft plaatsgevonden van woensdag 8 tot en met donderdag 16 mei 2024. Op basis van reacties en nieuwe/aanvullende informatie die in sommige gevallen kenbaar werd, is er met sommige geïnterviewden meermaals terugkoppeling geweest en zijn er aanvullende onderzoekshandelingen verricht. De rapportage is op 31 mei 2024 in concept met de griffier gedeeld. Op dinsdag 4 juni 2024 zijn twee onderzoekers van BING aangesloten bij een ingelaste besloten technische sessie met raadsleden en fractievertegenwoordigers ten behoeve van onderhavig onderzoek, om de rapportage toe te lichten en vragen te beantwoorden. De definitieve rapportage is opgeleverd op woensdag 5 juni 2024.

2. Referentiekader

Het referentiekader in onderhavig onderzoek wordt gevormd uit bepalingen van de Gemeentewet, de gedragscode van de gemeente Smallingerland, de introductiegids voor nieuwe raadsleden en fractievertegenwoordigers van de Gemeenteraad Smallingerland en onderling (vastgelegde) afspraken met betrekking tot gedrag. Deze introductiegids is vernieuwd in maart 2024, het is een samenvoeging van eerder vastgestelde documenten. Voordat deze versie van de introductiegids er was, kregen de nieuwe raadsleden en fractievertegenwoordigers naar verluidt dezelfde informatie uitgereikt, maar niet in gebundelde vorm zoals in de versie van maart 2024. In de introductiegids wordt verwezen naar de gedragscode en deze is ook beschreven.

2.1 Interne bepalingen Gemeente Smallingerland

2.1.1 De gedragscode

Gemeente Smallingerland kent een gedragscode voor raadsleden (versie 2004) waarin staat beschreven dat deze voortvloeit uit artikel 15 van de Gemeentewet waarin is bepaald dat de gemeenteraad voor leden een gedragscode vaststelt. Hierin staat ook opgetekend dat de gedragscode eveneens geldt voor commissieleden, omdat ook niet-raadsleden zitting kunnen hebben in commissies. Voor zover relevant staat daarnaast in de gedragscode opgetekend:

'(...) Het doel van deze gedragscode is om raadsleden en commissieleden een houvast te bieden bij het bepalen van normen omtrent de integriteit van het bestuur. Hoe zorgvuldig de code ook is geformuleerd, er blijft altijd een grijs gebied waarin het de eigen verantwoordelijkheid is om de juiste afweging te maken.

De code geeft geen regels die rechtskracht hebben, maar heeft vooral bestuurlijke en politieke relevantie. Raadsleden en commissieleden zijn op de naleving van gedragscodes aanspreekbaar.

De code bevat zowel normen over hoe in een bepaalde situatie te handelen als regels over procedures die moeten worden gevolgd. Procedureafspraken kunnen een onlosmakelijk onderdeel zijn van een gedragsregel en de transparantie en daarmee de controleerbaarheid vergroten. (...)

'Deel I. Kernbegrippen van bestuurlijke integriteit

Leden van de raad en de commissies stellen bij hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. De belangen van de gemeente en in het verlengde daarvan die van de burgers, zijn het primaire richtsnoer.

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt afgelegd aan collega raadsleden en commissieleden, de gemeenteraad en de raadscommissie, maar ook aan organisaties en burgers voor wie raadsleden en commissieleden hun functie vervullen.

Een aantal kernbegrippen is daarbij leidend en plaatst bestuurlijke integriteit in een breder perspectief:

- *Dienstbaarheid*

Het handelen van een raadslid of commissielid is altijd en volledig gericht op het belang van de gemeente en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken.

- *Functionaliteit*

Het handelen van een raadslid of commissielid heeft een herkenbaar verband met de functie die hij vervult in het bestuur.

- *Onafhankelijkheid*

Het handelen van een raadslid of commissielid wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat er voor wordt gewaakt dat de schijn van een dergelijke vermenging kan ontstaan.

- *Openheid*

Het handelen van een raadslid of commissielid is transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en binnen de daartoe strekkende kaders inzicht bestaat in het handelen van het raadslid of commissielid en zijn beweegredenen daarbij.

- *Betrouwbaarheid*

Op een raadslid of commissielid moet men kunnen rekenen. Kennis en informatie waarover het raadslid of commissielid uit hoofde van zijn functie beschikt, wendt het raadslid of commissielid aan voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

- *Zorgvuldigheid*

Het handelen van een raadslid of commissielid is zodanig dat organisaties en burgers op gelijke wijze worden bejegend en dat belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.

Deel II Gedragscode bestuurlijke integriteit

(...) **4 Informatie**

4.1 Een raadslid of commissielid gaat zorgvuldig en correct om met informatie waarover hij uit hoofde van zijn ambt beschikt. Hij verstrekt geen vertrouwelijke of geheime informatie en hij verstrekt geen informatie als dit op grond van artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur achterwege dient te blijven.

4.2 Een raadslid of commissielid maakt niet ten eigen bate of van zijn persoonlijke betrekkingen gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie. (...)

2.1.2 Afgesproken waarden

Aan het begin van de raadsperiode is door raadsleden en fractievertegenwoordigers in gezamenlijkheid een top drie waarden opgesteld ten behoeve van het handelen in de gemeenteraad. Deze zijn onder andere vastgelegd in verscheidene memo's (onder andere van 17 november en 19 december 2022).

'De top 3 waarden

Door de raadsleden en fractievertegenwoordigers zijn de volgende drie waarden genoemd, die door het presidium bewaakt en gemonitord moeten worden;

1. *Respect voor elkaar;*
2. *Collectieve verantwoordelijkheid als het gaat om respect voor de inwoners en acceptatie en verdraagzaamheid (accepteren van de mening van een ander);*
3. *Professionaliteit (houding en gedrag) als het gaat om dossierkennis, hoe je wordt gezien door de inwoners en respect voor het systeem.'*

2.2 Wet- en regelgeving

Op 1 april 2023 zijn nieuwe regels voor de geheimhouding van informatie in werking getreden als laatste onderdeel van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur. Met deze nieuwe regels zijn de in de Gemeentewet opgenomen geheimhoudingsbepalingen (de artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet) op belangrijke punten gewijzigd. De bevoegdheid om informatie geheim te verklaren is geregeld in het nieuwe artikel 87 Gemeentewet. Deze bevoegdheid komt de raad, het college, de burgemeester en de commissies toe.

Zoals in de aanleiding van dit onderzoek (paragraaf 1.1) beschreven, betreft het lekken uit vergaderingen van het presidium geen informatie waarop formele geheimhouding rust, maar wel informatie waarvan het de vraag is of het past bij de afspraken dat deze naar buiten is gebracht. Om die reden hebben wij hier de geheimhoudingsbepalingen uit de gemeentewet niet nader opgesomd.

In de aanleiding is voorts opgemerkt dat een aantal raadsleden aanleiding heeft gezien om (te overwegen) aangifte te doen van smaad en laster. De gebeurtenissen die voor deze raadsleden aanleiding geven om aangifte te doen (of te overwegen) houden verband met de onderwerpen van onderhavig onderzoek. Het toetsen aan strafrechtelijke bepalingen is evenwel voorbehouden aan het OM (in het kader van een besluit om wel of niet te vervolgen) en de strafrechter. Wij beperken ons tot een feitenonderzoek, voor zover passend binnen de kaders van onze opdracht en toetsen niet aan strafrechtelijke bepalingen.

3. Bevindingen

In dit hoofdstuk geven wij de bevindingen (feiten, omstandigheden en verklaringen) van ons onderzoek weer. Wij beginnen met een korte beschrijving van de betrokken personen (paragraaf 3.1). In paragraaf 3.2 tot paragraaf 3.5 gaan wij in op de vier onderzochte thema's. Ten eerste op het al dan niet bestaan van vermeende roddel-WhatsAppgroepen, daarna op het vermeend lekken van informatie uit het presidium (paragraaf 3.3). In paragraaf 3.4 volgen de bevindingen ten aanzien van de anonieme brieven en paragraaf 3.5 behelst informatie omtrent het al dan niet nakomen van afspraken over de waarden in het presidium. Wij maken in de bevindingen waar mogelijk zoveel mogelijk onderscheid tussen feiten en de beleving en intenties van geïnterviewden.

3.1 Beschrijving betrokken personen

De betrokken en geïnterviewde personen betreffen alle elf fractievoorzitters van de gemeenteraad van de gemeente Smallingerland. Dit betreffen – in willekeurige volgorde – de fractievoorzitters van de ChristenUnie, het CDA, de SP, de PvdA, de Eerste Lokale Partij (hierna: ELP), Smallingerlands Belang, de VVD, GroenLinks, D66, de Fryske Nasjonale Partij en Sociaal Lokaal Smallingerland. Daarnaast betreffen dit de burgemeester, de griffier en de plaatsvervangend griffier als onderdeel van het presidium. Aanleiding van de reeds bekende informatie voorafgaand aan het onderzoek zijn ook raadsleden en fractievertegenwoordigers betrokken bij de interviews als onderdeel van het onderzoek. Dit betreffen twee PvdA-raadsleden, een CDA-raadslid, een D66-raadslid, een raadslid Sociaal Lokaal Smallingerland (hierna: SLS), een raadslid Smallingerlands Belang (hierna: SB), een fractievertegenwoordiger SB en een voormalig fractievertegenwoordiger PvdA. Daarnaast is de senior communicatieadviseur geïnterviewd. Er is bij een raadslid van de VVD telefonisch navraag gedaan met betrekking tot een situatie. Ten slotte zijn er telefonisch twee wethouders individueel gesproken waarbij navraag is gedaan met betrekking tot twee opzichzelfstaande situaties waar zij naar verluidt bij aanwezig waren.

3.2 Het al dan niet bestaan van roddel-WhatsAppgroepen

Zoals in de aanleiding van onderhavig onderzoek opgenomen, zijn er over het bestaan van vermeende roddel-WhatsAppgroepen verschillende signalen naar voren gekomen. Naar verluidt zouden er, naast de WhatsAppgroep die toegankelijk is voor alle raadsleden en die beheerd wordt door de griffier, drie andere WhatsAppgroepen (hebben) bestaan, waarin raadsleden en commissieleden actief zijn.

Alle 23 geïnterviewden die zijn gesproken over de vermeende WhatsAppgroepen geven aan op geen enkele manier zelf onderdeel te zijn of te zijn geweest van roddel-WhatsAppgroepen. 22 geïnterviewden geven daarnaast aan geen roddel-WhatsAppgroep te hebben gezien of hier kennis van te hebben genomen. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat een SB-fractievertegenwoordiger hem zogenoemde screenshots heeft laten zien van een WhatsAppgroep wat zijns inziens zou kunnen duiden op een WhatsAppgroep waarin werd geroddeld en waarin onder meer kenbaar werd gemaakt dat het tijd zou worden voor verjonging in de raad en het 'oude spul' weg zou moeten. Het was een WhatsAppgroep waarin iets werd gesteld door jonge raadsleden dat de oude garde eruit zou moeten, of een boodschap van gelijke strekking, aldus de VVD-fractievoorzitter. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat hij van de SB-fractievertegenwoordiger heeft begrepen dat een PvdA-raadslid de beheerder is van de groep. Volgens de VVD-fractievoorzitter zou dit een WhatsAppgroep betreffen voor raadsleden onder de 40 jaar oud. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat hij heeft gesproken over WhatsAppgroep De Toekomst 0512 met de VVD-fractievoorzitter, maar dat hij niet tegen de VVD-fractievoorzitter heeft gezegd dat de WhatsAppgroep De toekomst van 0512 zou gaan over dat het jonge spul de oude garde eruit zou willen hebben, of woorden van gelijke strekking. Volgens de SB-fractievertegenwoordiger heeft hij wel aangegeven dat het een WhatsAppgroep betreft waarin voornamelijk jonge en nieuwe raadsleden zitten.

Vermoeden selectieve samenstelling

De VVD-fractievoorzitter verklaart dat hij van een SB-raadslid daarnaast vernam dat er een WhatsAppgroep zou bestaan die selectief zou zijn samengesteld en waarbij anderen zouden worden buitengesloten. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat het op zichzelf staand geen issue zou zijn dat een dergelijke WhatsAppgroep

zou bestaan, maar dat het niet zo kan zijn dat hier bepaalde mensen expliciet voor worden buitengesloten. De VVD-fractievoorzitter licht toe dat hij het niet exact weet, maar begreep dat het SB-raadslid en de SB-fractievertegenwoordiger beiden deelnamen aan deze groep en op enig moment ontdekten dat een raadslid die eveneens onder de 40 jaar is, geen lid was van de groep. Bij navraag ontdekten zij volgens de VVD-fractievoorzitter dat dit raadslid niet gevraagd zou zijn voor de WhatsAppgroep, terwijl het PvdA-raadslid aan zou hebben gegeven dat dit raadslid wel is gevraagd maar dat zij geen deel wilde nemen aan deze WhatsAppgroep.

Het SB-raadslid en de SB-fractievertegenwoordiger beamen hetgeen de VVD-fractievoorzitter aangeeft over het vermeend selectief samenstellen van de WhatsAppgroep en verklaren dat zij navraag hebben gedaan bij het raadslid dat geen onderdeel zou zijn van de WhatsApp groep, of zij is gevraagd voor de WhatsAppgroep. Dit raadslid heeft volgens het SB-raadslid aangegeven niet bekend te zijn en niet te zijn uitgenodigd voor de WhatsAppgroep De toekomst van 0512, toen hij het raadslid daar eind 2022 naar vroeg. Het SB-raadslid licht toe dat hem op enig moment opviel dat dit raadslid niet in de WhatsAppgroep zat, waarna hij heeft nagevraagd bij het raadslid of zij hier niet in wilde. Het SB-raadslid verklaart dat hij daarna bij het PvdA-raadslid heeft nagevraagd waarom dit raadslid geen onderdeel was van de WhatsAppgroep, waarop het PvdA-raadslid zou hebben gezegd dat zij het raadslid wel heeft gevraagd maar dat zij aangaf hier niet in te willen. Het SB-raadslid heeft deze ervaren discrepantie naar eigen zeggen ter kennisgeving aangenomen, heeft het ongemak nog wel eens met het betreffende raadslid besproken en daarna geen verdere navraag gedaan bij het PvdA-raadslid. Het SB-raadslid verklaart dat het voor hem pas weer een onderwerp werd, toen hij begin oktober 2023 signalen ontving over vermeende roddel-WhatsAppgroepen. De WhatsAppgroep De Toekomst 0512 betreft volgens het SB-raadslid echter absoluut geen roddel-WhatsAppgroep, maar deze zou mogelijk als buitensluitend kunnen worden ervaren, aangezien niet iedereen daar lid van is en de ervaringen van het PvdA-raadslid en het betreffende raadslid hierover verschillen. Bij navraag verklaart het betreffende raadslid dat het haar – eind 2022 – bevreesde dat het SB-raadslid haar vertelde dat er een WhatsAppgroep zou zijn waarin jongeren van de raad zouden zitten. Het raadslid licht toe dat zij het opmerkelijk vond dat het SB-raadslid deel uitmaakte van deze WhatsAppgroep en zij niet, terwijl zij qua leeftijd jonger is dan het SB-raadslid. Zij verklaart dat zij geen interesse in een dergelijke WhatsAppgroep had, omdat zij naar eigen zeggen erg druk is en zich weinig bezighoudt met dergelijke groepen, maar dat het haar bevreesde en dat zij het jammer vond dat zij bij de doelgroep hoorde en er klaarblijkelijk niet voor was gevraagd. Het raadslid benoemt, overeenkomstig de verklaring van het SB-raadslid, dat het SB-raadslid haar vertelde dat hij het vreemd vond dat het raadslid niet was gevraagd, omdat hij had begrepen dat zij wel was gevraagd. Daarnaast gaf het SB-raadslid – volgens het betreffende raadslid – op dat moment aan dat hij twijfels kreeg bij de WhatsAppgroep, omdat klaarblijkelijk niet iedereen hiervoor was gevraagd.

Het PvdA-raadslid verklaart dat absoluut iedereen welkom is in de WhatsAppgroep De Toekomst van 0512 en dat zij het betreffende raadslid nooit expliciet heeft gevraagd en zij de vraag van het SB-raadslid bovendien niet als zodanig herkent. Het PvdA-raadslid vervolgt dat zij wel weet dat het betreffende raadslid met regelmaat in algemene zin aangeeft het erg druk te hebben en weinig tijd heeft voor activiteiten rondom de raad. Volgens het PvdA-raadslid heeft het raadslid mondeling eens bij haar aangegeven weinig tijd te hebben voor WhatsAppgroepen, zoals bijvoorbeeld de WhatsAppgroep Dames van de raad, maar dat zij haar konden bereiken indien het nodig is. Het PvdA-raadslid benadrukt dat het haar een zeer vervelend gevoel geeft dat de vraag om deel te nemen aan de WhatsAppgroep De Toekomst van 0512 niet expliciet aan het betreffende raadslid is gesteld, maar dat er nooit enigszins sprake is geweest van een selectieve groep die in de WhatsAppgroep De Toekomst 0512 zou mogen. Dit was puur goed bedoeld en vanuit de aanname dat dit raadslid er geen behoefte c.q. tijd voor zou hebben, aldus het PvdA-raadslid. Het PvdA-raadslid benadrukt dat zij op het moment dat dit speelde geen beheerder was van de WhatsAppgroep De Toekomst van 0512. Daarnaast bevreesdt het haar naar eigen zeggen dat deze verantwoordelijkheid van wie er wel of niet zou mogen c.q. kunnen deelnemen aan de WhatsAppgroep bij haar zou liggen.

Vermoedens delen met burgemeester

De VVD-fractievoorzitter benoemt dat de SB-fractievertegenwoordiger daarnaast ervaringen met hem had gedeeld die hij zelf niet kon bewijzen, maar die erop duiden dat er vermoedelijk een WhatsAppgroep zou bestaan waarin over andere – niet in die WhatsAppgroep aanwezige – raadsleden gesproken en/of geroddeld werd. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat hij op basis van de screendump, de informatie van het SB-

raadslid en de hem ten gehore gekomen ervaringen van de SB-fractievoortegenwoordiger twijfels had en een naar gevoel kreeg over de huidige situatie. De VVD-fractievoorzitter licht toe dat op het moment dat hij dit vernam, het onderwerp van recente presidiumvergaderingen ondermijning en ongewenste omgangsvormen betroffen, waarop hij naar eigen zeggen besloot de burgemeester op woensdag 18 oktober 2023 om 11.53 uur via WhatsApp in kennis te stellen van hetgeen hij had gehoord. In het betreffende WhatsAppbericht schrijft de VVD-fractievoorzitter onder meer dat hij op de hoogte werd gebracht van enkele WhatsAppgroepen in de raad met een beperkt aantal raadsleden, een groep met als titel roddel, waar meningen worden gedeeld over andere raadsleden en waar het PvdA-raadslid de beheerder zou zijn. Daarnaast benoemt hij in zijn bericht dat er een beweging zou zijn met als motto dat de oude garde eruit moet. De VVD-fractievoorzitter schrijft in het WhatsAppbericht tevens zelf niet op zoek te gaan naar meer informatie, maar hetgeen hem kenbaar is geworden via deze weg met de burgemeester te willen delen, omdat hij er naar eigen zeggen van is geschrokken. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat het aan de burgemeester was hoe hij met de betreffende informatie om zou gaan.

De burgemeester verklaart dat hij niet meer exact weet hoe hij op de hoogte was van de signalen over vermeende roddel-WhatsAppgroepen. De SB-fractievoortegenwoordiger verklaart dat hij in de middag op 19 oktober 2023 een afspraak had gepland met de burgemeester, waarop de burgemeester aangaf niet de volle tijd beschikbaar te zijn vanwege een ingelast spoedpresidium die avond. Volgens de SB-fractievoortegenwoordiger heeft de burgemeester hem gevraagd wat hij wist van mogelijke roddel-WhatsAppgroepen. De burgemeester leidde het onderwerp volgens de SB-fractievoortegenwoordiger in door aan te geven dat hij de week ervoor op maandag 8 oktober 2023 door een journalist (journalist A) van de Leeuwarder Courant was gevraagd over het bestaan van mogelijke roddel-WhatsAppgroepen. De burgemeester verklaart in dit kader dat hij met veel mensen contact heeft gehad en op basis van die informatie in overleg met de griffier besloot tot actie over te moeten gaan. De burgemeester kan zich naar eigen zeggen geen vragen of eerdere betrokkenheid van journalist A herinneren aangaande WhatsAppgroepen. De griffier verklaart desgevraagd niet op de hoogte te zijn van eventuele vragen van journalist A aan de burgemeester voorafgaand aan het spoedpresidium of in de aanloop daarnaartoe. Volgens de burgemeester speelde bij het besluit tot een spoedpresidium mee dat twee dagen daarvoor in het presidium van 17 oktober 2023 de situatie tussen de VVD-fractievoorzitter en een PvdA-raadslid was opgelost en dat er is gesproken over gewenste omgangsvormen binnen het presidium en de raad. De griffier en de burgemeester vonden naar zeggen van de burgemeester dat het onderwerp direct diende te worden besproken, zodat de kans klein was dat het uit de hand zou kunnen lopen. De burgemeester benoemt daarnaast dat hij absoluut niet zelf als onderzoeker aan de slag wilde gaan om te achterhalen wat er al dan niet gaande was, maar dit open met de mogelijk betrokkenen bespreekbaar wilde maken. De griffier geeft hierover aan dat de burgemeester contact met hem had opgenomen vanwege het WhatsAppbericht van de VVD-fractievoorzitter en dat zij toen hebben besloten direct een presidium in te lassen, te meer omdat het vorige presidium twee dagen daarvoor was geweest en volgens hem vrij heftig was. De griffier vertelt dat hij met de burgemeester heeft afgestemd het onderwerp vooraf expliciet aan te geven of niet en dat zij afspraken het algemeen te houden als vervolg op het presidium van 17 oktober 2023 over omgangsvormen. De burgemeester laste op donderdag 19 oktober 2023 een spoedpresidium in om hetgeen hem kenbaar was gemaakt te bespreken, waarvoor de uitnodiging op woensdag 18 oktober 2023 (per e-mail om 16.24 uur) is verzonden aan de fractievoorzitters.

Verloop gedeelde informatie

De SB-fractievoortegenwoordiger verklaart dat hij op dinsdag 17 oktober 2023 met de VVD-fractievoorzitter, wethouder A, en de SLS-fractievoorzitter in de avond op enig moment buiten stond en dat er op dat moment is gesproken over vermoedens van het bestaan van roddel-WhatsAppgroepen. De SLS-fractievoorzitter verklaart dat de SB-fractievoortegenwoordiger op dat moment met stelligheid heeft aangegeven dat een dergelijke roddel-WhatsAppgroep zou bestaan. De SLS-fractievoorzitter verklaart dat de SB-fractievoortegenwoordiger na afloop van een fractievergadering op enig moment buiten stond te praten met andere fractieleden, waar de SLS-fractievoorzitter bij is gaan staan. De SLS-fractievoorzitter geeft aan dat de SB-fractievoortegenwoordiger vertelde over roddel-WhatsAppgroepen en dat hij dit op de telefoon van een CDA-raadslid had gezien. De SB-fractievoortegenwoordiger heeft volgens de SLS-fractievoorzitter daarbij aangegeven dat de SB-fractievoortegenwoordiger of het betreffende CDA-raadslid door de WhatsAppgroep heen heeft gescrold en dat de SB-fractievoortegenwoordiger toen zag welke groepsleden hier onderdeel van waren. Het PvdA-raadslid, het CDA-raadslid, de CDA-fractievoorzitter en de D66-fractievoorzitter zouden hier

in ieder geval lid van zijn volgens haar, zoals zij naar eigen zeggen van de SB-fractievertegenwoordiger heeft vernomen. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat de betreffende SB-fractievertegenwoordiger hier absoluut met stelligheid over heeft gesproken, omdat de VVD-fractievoorzitter naar eigen zeggen anders ook niet had gehandeld zoals in voorgaande paragraaf staat beschreven. Wethouder A licht – bij navraag over de situatie – toe dat de SB-fractievertegenwoordiger op dinsdag 17 oktober 2023 aangaf dat er WhatsAppgroepen zouden zijn en dat de SB-fractievertegenwoordiger daarbij benoemde mensen te kennen die daarin zouden zitten. Daarnaast benoemde hij volgens wethouder A dat er mogelijk ook mensen uit de betreffende WhatsAppgroep waren gegaan. Wethouder A geeft daarbij te kennen dat het een situatie betreft van oktober 2023 en dat de exacte bewoording derhalve lastig terug te halen is.

De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat hij ter onderbouwing van zijn verhaal de VVD-fractievoorzitter enkele privé WhatsAppberichten heeft laten lezen die hij van het PvdA-raadslid had ontvangen. Op dat moment voelde hij zich naar eigen zeggen genoodzaakt dat te doen om zijn ervaringen te kunnen onderbouwen. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat hij zich herinnert dat dit inderdaad privé WhatsAppberichten betroffen. De SB-fractievertegenwoordiger licht toe dat dit een onderbouwing betreft ten aanzien van communicatie c.q. omgangsvormen door het PvdA-raadslid, wat volgens de SB-fractievertegenwoordiger aansloot op een ervaring die de SLS-fractievoorzitter beschreef. De SLS-fractievoorzitter verklaart dat zij niet weet welke ervaring c.q. situatie dit zou moeten betreffen en zich geenszins kan herinneren dat hier op het beschreven moment over is gesproken. De VVD-fractievoorzitter benoemt dat de SLS-fractievoorzitter onder andere heeft gesproken over het betreffende PvdA-raadslid, maar dat hij dit inhoudelijk niet exact meer weet. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat deze privé WhatsAppberichten van het PvdA-raadslid betrekking hadden op berichten over zijn toenmalige vriendin waar anderen binnen de raad vermoedelijk over zouden spreken. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat hij in dat gesprek daarnaast heeft verteld over het bestaan van de WhatsAppgroep De toekomst van 0512, dat deze zou zijn opgericht door een oud c.q. voormalig fractievertegenwoordiger van de gemeente Smallingerland. Volgens de SB-fractievertegenwoordiger benoemde hij daarbij opnieuw twijfels over het PvdA-raadslid, omdat hij en het SB-raadslid hadden vernomen over het vermeend selectief betrekken van raadsleden en/of fractievertegenwoordigers bij de WhatsAppgroep De toekomst van 0512.

Volgens de SB-fractievertegenwoordiger werd het gevoel van het mogelijk bestaan van een zogenoemde roddel-WhatsAppgroep versterkt door een ervaring van hem medio oktober 2023. De SB-fractievertegenwoordiger ervaarde een situatie tijdens de pauze van een raadsvergadering bij de kapstok, waarbij het CDA-raadslid tegen de SB-fractievertegenwoordiger zei dat hij hoorde dat hij niet alleen naar een bijeenkomst was geweest, maar met zijn vriendin, of woorden van gelijke strekking, aldus de SB-fractievertegenwoordiger. De SB-fractievertegenwoordiger geeft aan dat hij daarop vroeg aan het CDA-raadslid hoe hij dit wist, waarop het CDA-raadslid volgens de SB-fractievertegenwoordiger antwoordde dat dit *'in de App'*, heeft gestaan. Hierop vroeg de SB-fractievertegenwoordiger naar zijn zeggen *'welke App?'*, waarop het CDA-raadslid volgens hem direct ontkende dat hij zei dat dit in een WhatsAppgroep had gestaan. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat dit voor hem onprettig voelde en dat hij – zoals onder andere hierboven beschreven – bij onder andere de VVD-fractievoorzitter, het SB-raadslid, de SLS-fractievoorzitter en bij de fractievoorzitter van de ELP navraag heeft gedaan om te inventariseren en informeren wat er al dan niet speelde, onder andere omtrent mogelijke WhatsAppgroepen. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat hij zelf niet heeft gezien dat een dergelijke WhatsAppgroep er daadwerkelijk is. De SB-fractievertegenwoordiger geeft aan dat hij op 16 oktober 2023 middels een vertrouwelijk gesprek met de plaatsvervangend griffier zijn vermoedens over een mogelijke roddel-WhatsAppgroep heeft gedeeld. De plaatsvervangend griffier bevestigt desgevraagd dat op maandag 16 oktober 2023 de SB-fractievertegenwoordiger inderdaad in vertrouwen met haar heeft gedeeld dat hij dacht dat er roddel-WhatsAppgroepen zouden zijn, vanwege zijn ervaring met het CDA-raadslid bij de kapstok medio oktober 2023. Het betreffende CDA-raadslid verklaart dat hij nog nooit een foto heeft gezien van de (voormalige) vriendin van de SB-fractievertegenwoordiger en dat hij zich geenszins een gesprek kan herinneren waarin hij dit met de SB-fractievertegenwoordiger heeft besproken. Volgens het CDA-raadslid heeft hij nooit benoemd dat er iets al dan niet in een WhatsAppbericht zou hebben gestaan en hij acht de verklaring van de SB-fractievertegenwoordiger volkomen nonsens. Het CDA-raadslid benadrukt dat hij het zeer vervelend vindt dat zoiets onwaars wordt gesteld.

De SLS-fractie voorzitter en de ELP-fractie voorzitter verklaren dat zij – afzonderlijk van elkaar – met de SB-fractie vertegenwoordiger hebben gesproken over het bestaan van mogelijke roddel-WhatsApp groepen. De ELP-fractie voorzitter geeft daarover aan dat de SB-fractie vertegenwoordiger met stelligheid aangaf dat er een roddel-WhatsApp groep zou bestaan en dat hierin onder meer over zijn toenmalige vriendin zou zijn gesproken. De ELP-fractie voorzitter licht toe dat de betreffende SB-fractie vertegenwoordiger benoemde dat hij de WhatsApp groep zelf niet heeft gezien, maar dat hij bij de ELP-fractie voorzitter aangaf dat hij ervan overtuigd was dat het bestond. De SLS-fractie voorzitter verklaart dat de SB-fractie vertegenwoordiger medio maart 2023 aan haar heeft verteld dat er een WhatsApp groep bestaat waarin jonge raadsleden en fractie vertegenwoordigers zitten, maar dat niet alle jeugdige raadsleden daarin zitten. Volgens de SLS-fractie voorzitter heeft de SB-fractie vertegenwoordiger haar – mogelijk bij aanvang zomerreces 2023 – verteld dat daarnaast het PvdA-raadslid een roddel-WhatsApp groep zou zijn opgestart, waarin oude en nieuwe raadsleden tegen elkaar worden opgezet en waar ook een foto van de vriendin van de SB-fractie vertegenwoordiger in zou zijn gedeeld. De SLS-fractie voorzitter geeft aan dat dit mogelijk aan het begin van het zomerreces in 2023 was, maar dat zij deze datum niet exact en zeker meer weet. De SLS-fractie voorzitter verklaart dat zij dit ter kennisgeving heeft aangenomen en zich er zelf niet mee heeft bemoeid of er verder iets mee heeft gedaan. Zij heeft naar eigen zeggen ook geen melding gedaan bij de burgemeester, zoals sommigen haar naar haar zeggen ten onrechte verwijten. De SLS-fractie voorzitter verklaart zelf geen roddel-WhatsApp groepen te hebben gezien, maar dat zij ervan uitgaat dat als de SB-fractie vertegenwoordiger het heeft verteld, het zo moet zijn, omdat de SB-fractie vertegenwoordiger haars inziens zoiets niet verzint. Zij verklaart dat zij er zelf niets van heeft gezien, en alleen van de SB-fractie vertegenwoordiger heeft vernomen dat het PvdA-raadslid, het CDA-raadslid, de CDA-fractie voorzitter en de D66-fractie voorzitter hier onderdeel van uit zouden maken.

De SB-fractie vertegenwoordiger verklaart dat hij zelf nooit het bestaan van een roddel-WhatsApp groep heeft gezien en hier louter vermoedens van had. Hij benadrukt dat hij op basis van niet feitelijk te maken gevoelens wilde nagaan wat er leefde en daarom dit met onder andere de VVD-fractie voorzitter, het SB-raadslid, de SLS-fractie voorzitter en de ELP-fractie voorzitter heeft besproken. Naar zeggen van de SB-fractie vertegenwoordiger zegt hij doorgaans nooit iets met zekerheid en zijn zijn woorden weloverwogen. De SB-fractie vertegenwoordiger verklaart dat hij niet heeft gezegd dat zaken zo zijn en alleen wilde inventariseren of het zo zou kunnen zijn, omdat hij vermoedens had. Hij heeft naar eigen zeggen voornamelijk vragen gesteld aan de raadsleden en absoluut geen stelling ingenomen, omdat hij het bestaan van een mogelijke roddel-WhatsApp groep niet kan en kon bewijzen. De SB-fractie vertegenwoordiger geeft aan verbaasd te zijn dat hij van informatie af zou weten waar hij zelf naar opzoek was. De SB-fractie vertegenwoordiger benadrukt dat hij in vragen die hij heeft gesteld of zaken die hij met bovengenoemde personen heeft besproken, absoluut nooit op beschuldigende wijze namen heeft genoemd en daarmee anderen nooit heeft beschuldigd. Volgens de SB-fractie vertegenwoordiger heeft hij alleen genoemd wie er lid waren van de WhatsApp groep De Toekomst 0512 op het moment dat hij er naar werd gevraagd. De SB-fractie vertegenwoordiger verklaart dat hij bij de ELP-fractie voorzitter bovendien nooit namen heeft genoemd.

De SLS-fractie voorzitter en de SB-fractie vertegenwoordiger hebben op de avond van het spoedpresidium contact met elkaar gehad via WhatsApp. Uit de aan BING overgelegde screenshots blijkt het volgende WhatsApp gesprek:

[19-10-2023 - 18:54] [De SLS-fractie voorzitter]: [Voornaam SB-fractie vertegenwoordiger], ik heb geprobeerd je te bellen. Ik zou graag even contact met je willen hebben en het is vrij dringend. Heb jij die appgroepjes nog op je telefoon.? Zo ja, kun je daar een screenshot of zoiets dergelijks van maken zodat ze niet verloren gaan? We hebben helaas bewijs nodig.

[19-10-2023 - 18:56] [De SB-fractie vertegenwoordiger]: Nee, zijn verwijderd. Alleen de jeugd van de raad nog... Kak!!

[19-10-2023 - 18:58] [De SB-fractie vertegenwoordiger]: Maar nu sta ik met lege handen en kn ik niets hardmaken

[19-10-2023 - 18:58] [De SB-fractie vertegenwoordiger]: Sorry [Voornaam de SLS-fractie voorzitter]

[19-10-2023 - 19:01] [De SB-fractievertegenwoordiger]: *Kan ik je over 15 min bellen?*

[19-10-2023 – 19:09] [De SLS-fractievoorzitter]: *Ja graag, dat ze zijn verwijderd is ook belangrijke informatie.*

[19-10-2023 - 19:23] [De SB-fractievertegenwoordiger]: *Gemiste spraak oproep*

[19-10-2023 - 19:23] [De SB-fractievertegenwoordiger]: *Ik krijg geen contact?*

[19-10-2023 - 19:24] [De SB-fractievertegenwoordiger]: *Gemiste spraak oproep*

[19-10-2023 – 19:25][De SLS-fractievoorzitter]: *Telefoon van geluid. Ik bel je nu.'*

De SB-fractievertegenwoordiger verklaart naar aanleiding van bovenstaande WhatsAppberichten dat de WhatsAppberichten verzonden zijn in de hectiek en drukte van een avond waarop hij op een evenement aanwezig was in het gezelschap van vrienden. Volgens de SB-fractievertegenwoordiger heeft hij op dat moment het eerste genoemde WhatsAppbericht van de SLS-fractievoorzitter onvolledig gelezen en daardoor verkeerd geïnterpreteerd. Dat was naar zijn zeggen onzorgvuldig. Hij reageerde en refereerde middels zijn reactie naar eigen zeggen namelijk aan verwijderde berichten van een privé-WhatsAppgesprek, in plaats van aan vermeende WhatsAppgroepen. Dit betrof volgens de SB-fractievertegenwoordiger een gesprek waar hij en de SLS-fractievoorzitter het kort daarvoor mondeling over hadden gehad. De SB-fractievertegenwoordiger licht toe dat hij merkte dat er ruis ontstond middels de WhatsAppcommunicatie en hij hierin onjuist en onvolledig was, daarom heeft hij de SLS-fractievoorzitter tweemaal geprobeerd te bellen zonder resultaat, en daarna heeft hij verzocht om te bellen (zoals in bovenstaande WhatsAppberichten naar voren komt). Hij en de SLS-voorzitter hebben daarna telefonisch contact gehad en de situatie opgehelderd, aldus de SB-fractievertegenwoordiger.

De SLS-fractievoorzitter verklaart bij het lezen van bovenstaande reflectie van de SB-fractievertegenwoordiger dat er nooit een gesprek heeft plaatsgevonden waarbij de SB-fractievertegenwoordiger heeft aangegeven dat (bovenstaande) WhatsAppberichten verkeerd zouden zijn geïnterpreteerd, ook niet op het moment dat zij telefonisch contact hebben gehad zoals uit de WhatsAppberichten op te maken valt. Volgens de SLS-fractievoorzitter heeft de SB-fractievertegenwoordiger altijd doen voorkomen dat er een roddel-WhatsAppgroep zou bestaan. Vanaf de start van de ruis over mogelijke roddel-WhatsAppgroepen tot op de dag van het lezen van de onderzoeksbevindingen in concept (8 mei 2024) heeft de SB-fractievertegenwoordiger doen voorkomen dat er een roddel-WhatsAppgroep bestaat en wie daar onderdeel van zouden zijn, aldus de SLS-fractievoorzitter. De SLS-fractievoorzitter geeft aan compleet in shock te zijn van de reflectie van de SB-fractievertegenwoordiger.

WhatsAppgroep De Toekomst van 0512

De WhatsAppgroep is aangemaakt door een toenmalig D66-fractievertegenwoordiger binnen de gemeente Smalingerland. Tot 9 november 2022 was de toenmalige D66-fractievertegenwoordiger de beheerder van de WhatsAppgroep, bij verzoeken tot het toevoegen van raadsleden werd iedereen beheerder. Uit de aan BING overgelegde berichten van de WhatsAppgroep valt op te maken dat de WhatsAppgroep is opgericht op 5 maart 2022, waarbij op hetzelfde moment leden zijn toegevoegd. Het eerste bericht in de WhatsAppgroep volgt op 30 augustus 2022, waarin in samengevatte vorm wordt verwezen dat een ieder een fijne vakantie heeft gehad en succes gewenst in het nieuwe politieke seizoen. In oktober 2023 wordt gesproken over het ontstaan en het doel van de WhatsAppgroep:

(...)

[04-10-2023 10:49:13] [Het CDA-raadslid]:

Beste allen, ik hoor geluiden dat deze groep als buitensluitend wordt ervaren. Dat was volgens mij niet de bedoeling van deze groep. Nu deze gevoelens er bij andere raadsleden wel zijn, vraag ik mij af of het verstandig is om deze groep, in deze vorm, in stand te houden. Dit even ter overweging. Groet [Voornaam het CDA-raadslid]

[04-10-2023 10:52:07] [Het SB-raadslid]:

Goed punt [Voornaam het CDA-raadslid]. Ik ontvang dezelfde signalen.

[04-10-2023 10:54:03] [Het D66-raadslid]:

Is het een idee om in een mailtje deze app te benoemen en dat iedereen welkom is? Dat we vanuit deze app gewoon af en toe wat gezelligs willen plannen. Zoiets?

[04-10-2023 10:54:16] [Het D66-raadslid]: *Er is niet echt een andere app om dat te doen natuurlijk*

[04-10-2023 10:55:06] [Het CDA-raadslid]: *Lijkt mij een goed idee, iedereen is natuurlijk welkom en daar een app voor is wel handig*

[04-10-2023 10:55:22] [Het CDA-raadslid]: *Lijkt mij een goed idee.*

[04-10-2023 10:55:36] [Het SB-raadslid]: *Goed idee.*

[04-10-2023 11:01:26] [Het PvdA-raadslid]: *Altijd goed, iedereen is welkom!*

[04-10-2023 11:01:42] [Het D66-raadslid]: *Wie stuurt een mail met uitnodigingslink? Dan kan iedereen die erin wil er gewoon bij*

[04-10-2023 14:17:30] [Voormalig SP-fractievoortegenwoordiger] heeft de groep verlaten

[18-10-2023 00:01:12] [De SB-fractievoortegenwoordiger] heeft de groep verlaten

[22-10-2023 20:57:22] [Het SB-raadslid]: *Ik begrijp via de media dat er andere groepsapps zijn die schijnbaar niet heel netjes zijn. Dit stelt mij teleur. Ook het feit dat mensen zich buitengesloten voelen, maakt dat ik uit deze groep ga. Als er iets georganiseerd wordt kan het altijd via de mail, pb of real life wat mij betreft.*

[22-10-2023 21:13:08] [Het PvdA-raadslid]: *Het is nooit de bedoeling dat mensen zich buitengesloten voelen, als dat wel zo is, is dat heel verdrietig. Deze app groep is destijds opgericht door [Voornaam een voormalig D66-fractievoortegenwoordiger], maar het staat iedereen vrij deze te veranderen in een openbare app groep wat mij betreft. En er gaven meer mensen hierboven aan dat dat ook goed is. Ik heb inderdaad ook begrepen dat er "roddelapp" groepen zouden zijn. Ik ken ze niet en heb er eerlijk gezegd niet eerder van gehoord. Iedereen is wat mij betreft welkom! ❤️🙏*

[22-10-2023 21:16:06] [Het CDA-raadslid]: *Helemaal eens [Voornaam het PvdA-raadslid]! Ik ken die groepen ook niet en heb ook nog geen teken gezien dat ze bestaan. Wat mij betreft is iedereen welkom in deze groep, zoals al eerder aangegeven! 🙏*

[22-10-2023 21:17:58] [Het SB-raadslid] heeft de groep verlaten

[22-10-2023 23:49:08] [Voornaam lid kerngroep partij gemeenteraad Smallingerland]: *Ik heb geen idee over welke andere groepen jullie precies hebben. Maar deze app is toch bedoeld voor de wat jongere mensen die politiek actief zijn of niet?*

[23-10-2023 09:42:54] [Voormalig D66-fractievoortegenwoordiger]: *Jep, op straat bedacht tijdens GR22 voor de jonge kandidaten om eens met elkaar af te spreken!*

[23-10-2023 09:43:28] [Voormalig D66-fractievoortegenwoordiger]: *Nog geen roddel hier gelezen, dat is gwn terug te lezen*

Van de geïnterviewden, verklaren het PvdA-raadslid, het SB-raadslid, het CDA-raadslid, de CDA-fractievoorzitter, de D66-fractievoorzitter, het D66-raadslid en de SB-fractievoortegenwoordiger deel te nemen of te hebben genomen aan WhatsAppgroep De Toekomst van 0512. Zij verklaren dat hier zowel raadsleden als fractievoortegenwoordigers gemêleerd onderdeel van zijn. Het PvdA-raadslid, het CDA-raadslid, de D66-fractievoorzitter en de SB-fractievoortegenwoordiger verklaren – in verschillende woorden van gelijke strekking – dat dit een WhatsAppgroep betreft die is ontstaan tijdens de verkiezingscampagne op straat in maart 2022, zodat nieuwe betrokkenen bij de gemeente Smallingerland of anderszins betrokken bij de politiek elkaar eenvoudig konden bereiken en met elkaar af zouden kunnen spreken. Het SB-raadslid en het D66-raadslid benoemen dat dit jonge mensen betroffen in relatie tot de gemeenteraadsverkiezingen van Smallingerland. Het PvdA-raadslid verklaart dat zeker iedereen welkom was/is in de betreffende WhatsAppgroep, en dat deze op natuurlijke wijze vanuit enthousiasme op straat is ontstaan en dat daarna geen slag is gemaakt of er mogelijk mensen zouden missen in de WhatsAppgroep. Het SB-raadslid verklaart dat hij begin november 2022 voor het eerst hoorde van het bestaan van de WhatsAppgroep De Toekomst 0512, waar hij op 9 november 2022 aan werd toegevoegd. De SB-fractievoortegenwoordiger verklaart dat hij absoluut niets te maken wilde hebben met vermeend gedoe binnen WhatsAppgroepen en daarom de betreffende WhatsAppgroep op 18 oktober 2023 om 00.01 uur te hebben verlaten.

Het SB-raadslid verklaart dat er ongeveer tweemaal een grap is gemaakt door personen in de WhatsAppgroep of het SB-raadslid niet te oud is voor de jonge garde. Het SB-raadslid verklaart dat hij niet meer weet wie de grappen maakte, maar dat het thema leeftijd wel eens ter sprake is gekomen. Over of het een WhatsAppgroep betreft voor jonge mensen wordt kort een verwijzing gemaakt door het D66-raadslid, zoals hieronder weergegeven. In de loop van de chatberichten wordt ook gesproken over de oprichting daarvan:

(...)
[09-11-2022 20:00:54] [Het PvdA-raadslid]: Kan iemand [Voornaam SB-raadslid] ook toevoegen in de app?
[09-11-2022 20:01:02] [Het PvdA-raadslid]: <bijgevoegd: contactgegevens een SB-raadslid>
[09-11-2022 20:01:31] [Het PvdA-raadslid]: En [Voornaam voormalig SP-fractievoorzitter]
[09-11-2022 20:01:40] [Het PvdA-raadslid]: <bijgevoegd: contactgegevens voormalig SP-fractievoorzitter>
[09-11-2022 20:08:03] [Het D66-raadslid]: Hoe oud zijn ze @[het PvdA-raadslid]? 😊 😊
[09-11-2022 20:09:49] [Het PvdA-raadslid]: Jong! 🍌 🍌
[09-11-2022 20:11:29] [Het D66-raadslid]: Haha!
(...)
[09-11-2022 21:46:49] [Voormalig D66-fractievoorzitter]: Iedereen is beheerder!
(...)

Geen signalen zogenoemde roddel-WhatsAppgroep

Uit de aan BING overgelegde berichten van WhatsAppgroep De Toekomst van 0512 valt niet op te maken dat er wordt gesproken c.q. geroddeld over andere personen. BING kan niet vaststellen of er berichten zijn verwijderd uit het ontvangen overzicht. Dat er binnen deze WhatsAppgroep niet zou worden geroddeld sluit aan bij de verklaringen die hierover door geïnterviewde deelnemers aan deze WhatsAppgroep zijn afgelegd, inclusief de SB-fractievoorzitter, wiens rol in de totstandkoming van het signaal dat sprake zou zijn van een roddel-WhatsAppgroep eerder in deze paragraaf is vermeld. Er wordt veelal geprobeerd momenten met elkaar af te stemmen om af te spreken en er worden foto's met elkaar gedeeld. Vanaf begin oktober tot en met eind oktober 2023 wordt er gesproken over het doel van de WhatsAppgroep en de onrust die er heerst binnen de raad.

Kenbaarheid onderwerp WhatsAppgroepen spoedpresidium

De VVD-fractievoorzitter, de SLS-fractievoorzitter, de ELP-fractievoorzitter, de CDA-fractievoorzitter en de ChristenUnie-fractievoorzitter verklaren dat het onderwerp van het spoedpresidium niet door de voorzitter, ofwel burgemeester, of griffier was gecommuniceerd, maar van te voren wel bekend was. De ELP-fractievoorzitter verklaart dat de VVD-fractievoorzitter donderdagmiddag 19 oktober 2023 hem heeft verteld dat het onderwerp vermeende roddel-WhatsAppgroepen betrof. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat hij over het mogelijke bestaan van WhatsAppgroepen – als onderwerp van het spoedpresidium – met niemand heeft gesproken. De SLS-fractievoorzitter verklaart dat zij van de ELP-fractievoorzitter had vernomen wat het onderwerp zou zijn. De CDA-fractievoorzitter verklaart dat hij van een raadslid had vernomen dat de SLS-fractievoorzitter het onderwerp WhatsAppgroepen mogelijk zou inbrengen in het presidium. De CDA-fractievoorzitter weet naar eigen zeggen niet meer van wie hij dit heeft vernomen. De CDA-fractievoorzitter verklaart dat verschillende collega's hem hadden verteld het idee te hebben dat het presidium over vermeende roddel-WhatsAppgroepen zou gaan. De CDA-fractievoorzitter verklaart dat hij om deze reden voorafgaand aan het presidium op de hoogte was en zichzelf – al was het in beperkte mate – had voorbereid op het onderwerp. De D66-fractievoorzitter verklaart dat hij verwachtte dat het zou gaan om omgangsvormen, maar was naar eigen zeggen verder niet op de hoogte.

Tijdens het spoedpresidium op 19 oktober 2023 gaf de PvdA-fractie voorzitter volgens de VVD-fractie voorzitter aan dat hij binnen de PvdA-fractie had aangegeven dat er een spoedpresidium zou volgen. Volgens de VVD-fractie voorzitter vertelde de PvdA-fractie voorzitter dat hij als reactie op het aangeven daarvan van het PvdA-raadslid het bericht kreeg dat het mogelijk over WhatsAppgroepen zou kunnen gaan. Het PvdA-raadslid verklaart hierover dat zij op enig moment met de PvdA-fractie voorzitter heeft gesproken over hetgeen waarvan zij op de hoogte raakte, namelijk vraagtekens over WhatsAppgroepen en het bestaan van WhatsAppgroep De Toekomst van 0512. Zij wilde hierover transparant zijn naar de PvdA-fractie voorzitter toe, haar fractie voorzitter. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat hij tijdens het spoedpresidium heeft aangegeven erg verbaasd te zijn geweest dat het onderwerp van het presidium vermeende roddel-WhatsAppgroepen betrof. Naar zeggen van de PvdA-fractie voorzitter benoemde hij daarbij dat hij woensdag 18 oktober 2024 per WhatsApp van het PvdA-raadslid had vernomen dat WhatsAppgroepen mogelijk het onderwerp zou zijn.

De ChristenUnie-fractie voorzitter verklaart dat de VVD-fractie voorzitter in het coalitieoverleg op de avond voorafgaand aan het spoedpresidium – op 18 oktober – heeft gezegd dat hij verwachtte dat het onderwerp over vermeende roddel-WhatsAppgroepen zou gaan. De VVD-fractie voorzitter verklaart dat hij alleen tijdens het coalitieoverleg op 17 oktober 2023 zijn zorgen heeft geuit over het mogelijk bestaan van roddel-WhatsAppgroepen en zijn zorgen heeft geuit over dat er in de wandelgangen werd gesproken over mogelijke roddel-WhatsAppgroepen. De VVD-fractie voorzitter geeft aan dat wethouder B hierbij aanwezig was en ook aangaf geluiden te hebben gehoord over onrust omtrent WhatsAppgroepen.

De VVD-fractie voorzitter benadrukt dat er zijns inziens vraagtekens gezet kunnen worden of de burgemeester mogelijk te groot heeft geacteerd en dat dit mogelijk gevoed was door de bijeenkomst van het presidium de dag ervoor en de situatie die zich eerder afspeelde tussen de VVD-fractie voorzitter en het PvdA-raadslid, wat volgens hem groter was geworden dan nodig.

Spoedpresidium 19 oktober 2023

Vrijwel alle geïnterviewden die bij het spoedpresidium aanwezig waren, verklaren dat het ingepaste presidium op 19 oktober 2023 hectisch verliep. De meesten geven aan dat het overleg binnen enkele minuten escaleerde en dat sommigen elkaar probeerden te overschreeuwen, of woorden van gelijke strekking. Zij geven aan dat er hoofdzakelijk beschuldigingen over en weer gingen, dat er weinig ruimte was om naar elkaar te luisteren en met elkaar te praten. De SLS-fractie voorzitter zou volgens meerdere geïnterviewden voornamelijk aan het woord zijn geweest in het kenbaar maken dat er roddel-WhatsAppgroepen zouden bestaan. De SLS-fractie voorzitter zou volgens – in ieder geval – de VVD-fractie voorzitter, de CDA-fractie voorzitter, D66-fractie voorzitter en de GroenLinks-fractie voorzitter hebben gezegd dat de CDA-fractie voorzitter en D66-fractie voorzitter in vermeende roddel-WhatsAppgroepen zouden zitten. Volgens de PvdA-fractie voorzitter en de ChristenUnie-fractie voorzitter heeft de SLS-fractie voorzitter dit niet met woorden gezegd, maar wel naar de CDA-fractie voorzitter en D66-fractie voorzitter, die digitaal was aangesloten, hebben gewezen. De SLS-fractie voorzitter geeft aan in haar beleving de namen van de CDA-fractie voorzitter en D66-fractie voorzitter, niet te hebben genoemd, maar dat zij niet exact weet hoe dit is gegaan. Zij geeft aan dat het zou kunnen zijn dat zij non-verbaal in enige vorm naar de CDA-fractie voorzitter en D66-voorzitter heeft verwezen. Het aanwijzen van de CDA-fractie voorzitter en D66-fractie voorzitter is ook door de CDA-fractie voorzitter en D66-fractie voorzitter zelf benoemd. De ChristenUnie-fractie voorzitter verklaart dat de CDA-fractie voorzitter en de D66-fractie voorzitter fel reageerden op de vermeende beschuldigingen. De SLS-fractie voorzitter vertelt dat de vergadering werd geopend door de voorzitter en dat de voorzitter aangaf dat het onderwerp vermeende roddel-WhatsAppgroepen betrof. Als reactie op het onderwerp roddel-WhatsAppgroepen maakte de SLS-fractie voorzitter naar eigen zeggen een bevestigende opmerking naar de griffier – die links naast haar zat – dat haar dit ook bekend is en ook wie daar deel van uit zouden maken. De SLS-fractie voorzitter verklaart dat toen zij begreep dat het onderwerp WhatsAppgroepen bespreekbaar zou worden in het presidium en dat zij het een goed idee vond dat dit met elkaar zou worden besproken. Volgens de SLS-fractie voorzitter is het presidium juist bedoeld, zoals aan het begin van de raadsperiode volgens de SLS-fractie voorzitter met elkaar is afgesproken, om elkaar open aan te spreken op zaken die mogelijk niet goed gaan. De SLS-fractie voorzitter verklaart op geen enkele manier zelf in enige vorm onderdeel van een WhatsAppgroep te zijn geweest en heeft het onderwerp naar eigen zeggen niet geagendeerd voor het presidium.

3.3 Het 'leken' uit de vergaderingen van het presidium

Een van de redenen waarom de fractievoorzitters in het presidium op 6 november 2023 hebben besloten tot het onderhavige onderzoek, betreft het gegeven dat in de daaraan voorafgaande periode informatie is 'gelekt' uit het presidium. Informatie uit vergaderingen van het presidium is geen informatie waarop formele geheimhouding conform de gemeentewet rust, maar wel informatie waarvan het de vraag is of het past bij de onderling gemaakte afspraken dat deze naar buiten is gebracht. Wij brengen hierna in kaart welke presidiumvergaderingen in de – aan het besluit van 6 november 2023 – voorafgaande weken zijn gehouden en welke (mogelijk daaraan te relateren) informatie in media (pers) is verschenen. Wij hebben daarbij voor de context ook enkele andere relevante gebeurtenissen en artikelen vermeld. Voor zover van een bepaalde gebeurtenis, zoals een gesprek, geen verslag of andere documentatie beschikbaar is, hebben wij gebruik gemaakt van informatie uit een door de griffier aangereikte tijdlijn. De bevindingen zijn in onderstaande tijdlijn weergegeven, waarbij de ingesprongen alinea's verwijzen naar de weergave in de media.

Beschrijving tijdlijn en daaraan gekoppelde informatie

Dinsdag 5 september 2023: Tijdens het presidium brengt de VVD-fractievoorzitter over de kwestie tussen hem en een PvdA-raadslid in, dat hij (na afloop van de raadsvergadering op 11 juli 2023) niet handig is geweest met zijn opmerkingen en dat hij soms een flapuit is. Volgens hem wordt er in en rond de gemeenteraad een beeld gecreëerd dat niet overeenkomt met zijn beleving van het voorval. Door de fractievoorzitters wordt aan de burgemeester en griffier verzocht om toch nog een gesprek te arrangeren tussen beide voornoemde raadsleden. De burgemeester zegt toe dit op te pakken, maar zal daarbij wel een onafhankelijke voorzitter/gespreksleider vragen. In de periode hierna wordt getracht dat gesprek te arrangeren.

Woensdag 20 september 2023: De senior communicatieadviseur meldt aan de griffier dat hij is gebeld door een journalist (journalist A) van de Leeuwarder Courant (*hierna: LC*), waarbij de journalist aangeeft op de hoogte te zijn van het incident op 11 juli 2023. Daarnaast heeft journalist A onlangs een anonieme brief ontvangen over deze gebeurtenis. Op verzoek van deze journalist volgt een afspraak met de burgemeester.

Media

Donderdag 21 september 2023: Gesprek tussen journalist, de burgemeester, de griffier en de senior communicatieadviseur. De journalist geeft aan dat hij eerder signalen heeft gekregen over het incident tussen de VVD-fractievoorzitter en een PvdA-raadslid. Tevens benoemt hij dat hij op 20 september 2023 een anonieme brief via de post heeft ontvangen. Hij heeft de brief mee en laat deze zien aan de gespreksdeelnemers. Het betreft een A4 met daarop in hoofdletters de boodschap dat er iets is voorgevallen tussen voornoemde raadsleden en dat er sprake is van het in de doofpot stoppen. In het gesprek wordt aangegeven welk proces is gelopen en dat geen sprake is van in de doofpot stoppen. Ook wordt aangegeven dat er een gesprek komt en dat is geprobeerd door een vertrouwenspersoon betrokkenen te ondersteunen.

Op woensdag 27 september 2023 vindt een gesprek plaats tussen de burgemeester en griffier met het PvdA-raadslid (en iemand die haar begeleidt) en op donderdag 28 september 2023 een gesprek tussen de burgemeester en griffier met de VVD-fractievoorzitter.

Media

Dinsdag 3 oktober 2023. Een artikel in de Leeuwarder Courant (LC) met als kop 'Roep om vertrouwenspersoon Drachten na conflict raadsleden'. Volgens het artikel zet de gemeente vaart achter de aanstelling van een vertrouwenspersoon voor raadsleden. Als reden wordt vermeld de melding van verbaal grensoverschrijdend gedrag van de VVD-fractievoorzitter jegens een PvdA-raadslid. De burgemeester zou zich volgens het artikel niet de juiste persoon voelen om zich rechtsreeks met het conflict tussen beide raadsleden te bemoeien. De burgemeester legt in het artikel uit dat hij er iemand bij wilde hebben die zich onafhankelijk kan opstellen.

Maandag 16 oktober 2023: Een raadslid van de ELP kondigt bij de griffier aan dat hij mondelinge vragen wil stellen over het conflict tussen de twee raadsleden, naar aanleiding van het artikel in de LC. Er is hierover

contact tussen hem en de griffier. Het raadslid verzoekt op vrijdag 13 oktober 2023 om zijn aangepaste vragen in te dienen voor het vragenuur in de raadsvergadering van 17 oktober 2023. Hierover is door de ELP-fractie voorzitter in het interview aangegeven dat is gebleken dat ELP mondelinge vragen wilde stellen over de kwestie. De ELP-fractie voorzitter verklaart dat hij van het PvdA-raadslid hoorde dat zij van de PvdA-fractie voorzitter had vernomen dat de ELP vragen zou gaan stellen. De PvdA-fractie voorzitter zou dit naar zeggen van de ELP-fractie voorzitter van de senior communicatieadviseur hebben gehoord. Hierover zou volgens de ELP-fractie voorzitter zijn gesproken na het bezoek van de Commissaris van de Koning op 16 oktober 2023. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat hij dit niet van de senior communicatieadviseur heeft gehoord maar van de burgemeester. De ELP-fractie voorzitter verklaart ook van de CDA-fractie voorzitter te hebben vernomen dat hij op de hoogte was dat de ELP voornemens was vragen te stellen en dat hij dit van de senior communicatieadviseur had vernomen. De CDA-fractie voorzitter verklaart dat hij dit in de wandelgangen heeft gehoord, niet van de senior communicatieadviseur. De senior communicatieadviseur heeft verklaard dat hij hierover niet gesproken heeft met raadsleden. Het PvdA-raadslid heeft verklaard dat zij in het hierna vermelde gesprek op 17 oktober 2023 van de burgemeester heeft gehoord dat de ELP nog vragen zou stellen, in reactie op de opmerking dat de kwestie voor alle betrokkenen nu klaar was. Het PvdA-raadslid vertelt dat namelijk afgesproken was dat na het openlijk maken van excuses door de VVD-fractie voorzitter het onderwerp wat de betrokkenen betreft daarmee zou zijn afgerond. De burgemeester vertelde dat hij er echter niets aan zou kunnen doen als het onderwerp toch uitgebreider ter tafel zou komen in de raad, omdat ELP had aangekondigd vragen te stellen, aldus het PvdA-raadslid. De burgemeester geeft aan dat hij dit op deze manier gedeeld zou kunnen hebben.

Dinsdag 17 oktober 2023: Het gesprek tussen beide raadsleden (waarvan een met ondersteuning), de burgemeester en de griffier vindt plaats. De VVD-fractie voorzitter biedt zijn excuses aan het PvdA-raadslid en zal in het presidium ook excuses aanbieden over de dynamiek die is ontstaan naar aanleiding van de gebeurtenis op 11 juli 2023 en zijn opmerkingen in het presidium van 5 september 2023. De raad zal per brief worden geïnformeerd over de uitkomst.

Dinsdag 17 oktober 2023: Er is een reguliere bijeenkomst van het presidium waarbij onder andere de afloop van de kwestie tussen twee raadsleden (de VVD-fractie voorzitter en het PvdA-raadslid) en de afwikkeling daarvan aan de orde komt, inclusief voornoemde excuses. Ten behoeve van het onderwerp is ook het PvdA-raadslid bij het presidium aanwezig; zij vervangt haar fractievoorzitter. Naar aanleiding van het bespreken hiervan wordt ook gesproken over de normen en waarden inzake de omgang met elkaar binnen de raad.

Voorafgaande aan de raadsvergadering van 17 oktober 2023 wordt duidelijk dat de ELP-fractie voorzitter afziet van het stellen van de aangekondigde mondelinge vragen. Het PvdA-raadslid verklaart dat zij aan de fractievoorzitter van het ELP voorafgaand aan de raadsvergadering heeft gevraagd of de ELP nog van plan was vragen te stellen, of woorden van gelijke strekking. Hierop vroeg de fractievoorzitter van de ELP naar zeggen van het PvdA-raadslid dat zij op de hoogte was dat het ELP van plan was vragen te gaan stellen en gaf aan geen vragen meer te willen stellen. Volgens het PvdA-raadslid heeft zij hierop aangegeven dat zij dit van de burgemeester had vernomen, 's middags in het gesprek waarin excuses zijn gemaakt.

Woensdag 18 oktober 2023: Om 16.24 uur wordt door de griffier per e-mail de uitnodiging voor een extra presidium op donderdag 19 oktober verstuurd, waarbij het onderwerp niet wordt gecommuniceerd. Er is aangegeven dat dit presidium wordt ingelast in vervolg op de discussie van afgelopen dinsdag inzake omgangsvormen, waarbij niet specifiek wordt aangegeven waar het over zal gaan of wat de directe aanleiding is. In de loop van de avond wordt het onderwerp van de extra presidiumbijeenkomst toch bekend. De wijze waarop het onderwerp bekend is geworden staat beschreven in paragraaf 3.2 bij het onderdeel 'Kenbaarheid Vermeende roddel-WhatsApp-groepen'.

Donderdag 19 oktober 2023: De griffier stuurt de brief van de burgemeester aan de gemeenteraad over het feit dat de fractievoorzitter van de VVD in een afsluitend gesprek op 17 oktober 2023 excuses heeft aangeboden aan het PvdA-raadslid over hetgeen is gezegd na afloop van de raadsvergadering van 11 juli 2023. Deze brief is ook naar journalist A van de LC gestuurd. De burgemeester benoemt in de brief ook de afspraken over de (drie) waarden die 'wij in onze gemeenteraad belangrijk vinden'. Ook wordt onder meer

melding gemaakt dat met de fractievoorzitters is afgesproken een externe vertrouwenspersoon te organiseren voor de gemeenteraad.

Donderdag 19 oktober 2023: Om 17.30 uur is de extra bijeenkomst van het presidium. Gesproken wordt over het vermeende bestaan van WhatsAppgroepen waarin geroddeld zou worden.

Media

Vrijdag 20 oktober 2023: Een artikel in de LC *'Excuses voor 'verbaal ongewenst gedrag'*. Vermeld wordt dat de fractievoorzitter van de VVD dinsdag zijn excuses voor verbaal ongewenst gedrag (na afloop van de raadsvergadering van 11 juli 2023) heeft aangeboden aan het PvdA-raadslid. Gerefereerd wordt aan de brief van de burgemeester aan de raad van donderdagmiddag over dit onderwerp.

Zondag 22 oktober 2023: Om 14.55 uur sturen de fractievoorzitters van D66 en het CDA per e-mail een brief aan de burgemeester en de fractievoorzitter van Sociaal Lokaal Smallingerland (SLS) en in cc aan de griffier en de overige fractievoorzitters. De brief is opgesteld naar aanleiding van het ingelaste presidium van 19 oktober 2023. Zij gaan in op de beschuldigingen die aan hun adres zijn gemaakt aangaande een WhatsAppgroep die een roddelend karakter zou hebben. Zij geven onder meer aan dat zij daaraan niet deelnemen en voorts dat de beschuldigingen niet zijn onderbouwd. Zij roepen de fractievoorzitter van SLS op om uiterlijk woensdag 25 oktober 2023, 17.00 uur aan te tonen in welke WhatsAppgroepen met de titel roddelgroepen of soortgelijke benamingen zij deelnemen.

Zondag 22 oktober 2023: De journalist (A) van de LC informeert de burgemeester en de strategisch communicatieadviseur van de gemeente dat er maandag 23 oktober 2023 een artikel in de LC zal verschijnen over de situatie in Smallingerland. De concepttekst van dat artikel wordt die middag ontvangen en door de plaatsvervangend griffier (vanwege de vakantie van de griffier) op verzoek van de burgemeester om 15.35 uur per e-mail doorgestuurd naar alle raadsleden, zodat zij op maandag niet verrast worden. De burgemeester geeft om 15.47 uur een reactie voor het LC-artikel.

Zondag 22 oktober 2023: Om 17.08 uur vraagt de fractievoorzitter van de PvdA aan de plaatsvervangend griffier via WhatsApp of hij de brief van de fractievoorzitters van D66 en het CDA mag delen met zijn fractie. De plaatsvervangend griffier meldt hem dat de brief aan de fractievoorzitters is gericht en gestuurd en adviseert hem om over verdere verspreiding contact op te nemen met de afzenders. Dit is kennelijk gebeurd, want om 19.25 uur verzoekt de CDA-fractievoorzitter (per WhatsApp) de plaatsvervangend griffier namens de D66-fractievoorzitter en hemzelf de betreffende brief met alle raadsleden te delen met daarbij de aantekening *'mochten er vertrouwelijke delen in staan, die gelet op de vertrouwelijkheid van het presidium niet gedeeld kunnen worden, dan staat het jullie als griffie vrij deze zwart te lakken. Heeft geen haast.'*

Maandag 23 oktober 2023: De plaatsvervangend griffier reageert per e-mail (10.46 uur) dat zij het verzoek niet op deze manier kan uitvoeren. Naar aanleiding hiervan zijn er een aantal contacten (telefonisch en/of WhatsApp) tussen de CDA-fractievoorzitter, de burgemeester en de plaatsvervangend griffier. Hierna wordt door de plaatsvervangend griffier om 16.06 uur een e-mail naar alle fractievoorzitters gestuurd met daarin de melding *'Naar aanleiding van vragen of deze brief met de overige raadsleden en fractievertegenwoordigers gedeeld kan worden hierbij na overleg met de beide afzenders en de burgemeester de melding dat u dat desgewenst kunt doen'*.

Media

Maandag 23 oktober 2023: het aangekondigde artikel verschijnt in de LC, onder de kop *'Raad van Smallingerland in greep van wantrouwen'*. In het artikel schrijft journalist A over de presidiumvergaderingen van dinsdag 17 oktober en donderdag 19 oktober 2023. Er staan verschillende feitelijkheden in die niet openbaar zijn gemaakt. Zoals dat de gemoederen en emoties op dinsdag hoog opliepen, dat er op donderdag een extra presidium was, waarin het tot een uitbarsting kwam, dat is gesproken over omgangsvormen en het mogelijke bestaan van WhatsAppgroepen, waarin door sommige raadsleden over anderen zou worden geroddeld. Volgens het artikel was de sfeer om te snijden en de woede bij sommigen groot. Vervolgens komen in het artikel verschillende

raadsleden aan het woord, die hun commentaar geven op hetgeen er speelt. De onderzoekers van BING hebben inzage gehad in een WhatsAppgesprek tussen twee raadsleden waaruit volgt dat meerdere raadsleden contact zouden hebben gehad met journalist A.

Media

Vrijdag 27 oktober 2023: Er verschijnt een artikel in de LC met als kop *'Gjin bewiis roddel-app', raadsleden eisen gesprek'*, waarin staat dat de fractievoorzitters van D66 en het CDA vergaande excuses eisen van de fractievoorzitter van SLS nu het ultimatum dat zij in hun brief aan haar hebben gesteld is verlopen zonder dat zij daarop gereageerd heeft. Het artikel in de LC bevat quotes van de fractievoorzitter van het CDA en refereert aan passages in de brief van 22 oktober 2023.

Media

Vrijdag 27 oktober 2023: Er verschijnt tevens een redactioneel commentaar in de LC met als kop *'Smallingerlandse soap'*. Gerefereerd wordt aan de discussie over een WhatsAppgroep, de brief van de burgemeester over de kwestie tussen een PvdA-raadslid en de VVD-fractievoorzitter en verstoorde verhoudingen in de raadszaal.

Media

Zaterdag 28 oktober 2023: In LC staat een column met als titel *'Zinkgat Smallingerland'*. Gerefereerd wordt aan het al dan niet bestaan van een WhatsAppgroep, de door de fractievoorzitters van D66 en het CDA geëiste excuses, afsplitsingen uit de PvdA en het CDA en het vormen van de fractie SLS.

Dinsdag 31 oktober 2023: de fractievoorzitters van D66 en het CDA en de fractievoorzitter van SLS worden door de griffier uitgenodigd (per e-mail, 16.42 uur) voor een gesprek. Het verzoek hiertoe komt van de fractievoorzitters van D66 en het CDA; het verzoek is aan de burgemeester gedaan, hij heeft de griffier gevraagd dit te arrangeren. De fractievoorzitter van SLS meldt hierop per e-mail (16.57 uur) dat zij niet in gesprek wenst te gaan met de fractievoorzitters van D66 en het CDA omdat zij op vrijdag 3 november aangifte tegen hen beide gaat doen wegens smaad en laster. De fractievoorzitters van D66 en het CDA melden de burgemeester per brief dat zij het jammer vinden dat de fractievoorzitter van SLS niet op de uitnodiging in wil gaan. Zij geven aan dat zij alsnog graag met de burgemeester in gesprek gaan.

Woensdag 1 november 2023: om 15.30 uur hebben de fractievoorzitters van D66 en het CDA een gesprek met de burgemeester, in aanwezigheid van de griffier. Voorafgaand hieraan heeft de fractievoorzitter van D66, mede namens de fractievoorzitter van het CDA, de griffier en de burgemeester per e-mail een overzicht van de gesprekken in de WhatsApp-groep "De toekomst van 0512" toegestuurd.

Media

Woensdag 1 november 2023 (en online op 31 oktober 2023): Artikel in de LC met als kop *'Raadslid doet aangifte van laster en smaad'*. Vermeld wordt dat de fractievoorzitter van SLS vrijdag aangifte van smaad en laster gaat doen tegen de fractievoorzitters van D66 en het CDA en dat zij dinsdag al een melding bij de politie deed.

Donderdag 2 november 2023: de burgemeester en de griffier hebben een verkennend gesprek met een vertegenwoordiger van de Rijksrecherche. Deze geeft aan weinig uit te kunnen richten omdat er geen strafbare feiten zijn gepleegd waar het betreft het al dan niet bestaan van WhatsAppgroepen en het lekken uit vergaderingen waarbij geen geheimhouding is opgelegd. Wat wel mogelijk zou zijn is een integriteitsonderzoek, gelinkt aan de cultuur in de raad.

Maandag 6 november 2023: extra bijeenkomst van het presidium, waarin besloten wordt tot een integriteitsonderzoek. De volgende dag (dinsdag 7 november 2023) worden alle raadsleden en fractievertegenwoordigers per e-mail door de griffier geïnformeerd over de afspraak in het presidium om een onderzoek in te stellen.

Donderdag 9 november 2023. De gemeente Smallingerland verstuurt een persbericht, met als kop *'Integriteitsonderzoek gemeenteraad Smallingerland'*.

Media

Donderdag 9 november 2023: Artikel in de LC 'Zijn er roddelapps binnen de gemeenteraad van Smallingerland? Integriteitsonderzoek moet het 'vertrouwen herstellen'.

Er zijn (naderhand) meer artikelen verschenen over ontwikkelingen in Smallingerland, waarin ook aan de ontstane onrust in de raad wordt gerefereerd.

3.3.1 Verklaringen over het lekken van informatie uit het presidium

Uit bovenstaande tijdlijn van gebeurtenissen en persartikelen blijkt dat in ieder geval informatie in persartikelen zijn verschenen die afkomstig zijn uit de presidiumvergaderingen van 17 en 19 oktober 2023, die niet anderszins openbaar was gemaakt. Het feit dat journalist A op 20 september 2023 aangeeft op de hoogte te zijn van het incident op 11 juli 2023, is niet zondermeer te relateren aan het presidium (waar er op 5 september 2023 over gesproken is). Uit de feitelijkheden rondom dit incident en uit de interviews leiden wij af dat het betreffende incident ook bij anderen bekend was.

Over het lekken uit het presidium c.q. naar buiten brengen van informatie uit het presidium is door de fractievoorzitters en enkele andere geïnterviewden onder meer verklaard dat dit niet de bedoeling is. Het gaat volgens hen om een besloten bijeenkomst, waar in beginsel vertrouwelijkheid rust op hetgeen wordt besproken; het presidium moet een veilige omgeving zijn, waar alles veilig op tafel gelegd moet kunnen worden. De deelnemers aan de presidiumvergaderingen beroepen zich daarbij veelal niet op specifieke regelgeving, een protocol of anderszins vastgelegde afspraken, maar veronderstellen bekend dat vertrouwelijkheid rust op hetgeen wordt besproken. Die vertrouwelijkheid is overigens niet absoluut; het kan volgens meerdere geïnterviewden per onderwerp, en afhankelijk van de inhoud, verschillen wat met de eigen fractie wordt gedeeld door de fractievoorzitter. Uit de interviews komt naar voren dat iedere fractievoorzitter naar eigen inzicht bepaalt of en zo ja welke informatie hij of zij deelt met de fractie.

Uit het onderzoek zijn geen concrete aanwijzingen gebleken wie verantwoordelijk is of zijn voor het lekken van informatie uit het presidium. Geen van de geïnterviewden heeft erkend verantwoordelijk te zijn of betrokkenheid te hebben bij het lekken van informatie naar de journalist van de LC. Meerdere geïnterviewden geven aan wel geregeld of soms contact te hebben met journalist A. Niemand van de geïnterviewden heeft concrete wetenschap over wie welke informatie heeft gelekt. Enkele geïnterviewden hebben in hun interview met BING wel gespeculeerd over wie bepaalde informatie gelekt zou(den) (kunnen) hebben, maar hebben daar geen enkel bewijs voor overhandigd. Naar aanleiding van de verspreide informatie tussen 17, 19 en 22 oktober 2023 is de mogelijkheid verkend tot digitaal e-mail onderzoek. De raadsleden die gebruik maken van een e-mailadres van de gemeente Smallingerland tekenen – blijkt uit navraag door de griffie – voor een bruikleenovereenkomst voor de ontvangen tablet waaraan het e-mailadres is gekoppeld. Hierin is echter geen protocol of anderszins richtlijn opgenomen dat e-mailverkeer bij gegronde redenen mag worden ingezien. Bovendien gaat het niet om informatie waar formele geheimhouding op rust, dus wordt een digitaal e-mailonderzoek in combinatie met het ontbreken van een protocol niet proportioneel geacht.

3.3.2 Het al dan niet versturen van 'anonieme' brieven, onder anderen naar de pers

Er zijn voorafgaand aan het onderzoek twee situaties beschreven waarin sprake zou zijn van anonieme brieven. Ten eerste heeft een journalist van de Leeuwarder Courant bij de burgemeester kenbaar gemaakt dat hij per post een anonieme brief heeft ontvangen over een conflict tussen twee raadsleden. Ten tweede zou een brief uit naam van een raadslid zijn verstuurd naar de werkgever van een ander raadslid, waarbij eerstgenoemd het raadslid naar eigen zeggen niet de afzender van de brief zou zijn.

Elf geïnterviewden geven aan geenszins op de hoogte te zijn van (het bestaan van) anonieme brieven. Zij benoemen – in woorden met overeenkomstige boodschap – dat zij zelf geen anonieme brief hebben verstuurd, geen anonieme brief hebben gezien en niet op de hoogte zijn dat dit in relatie tot het presidium een rol zou spelen. Twee geïnterviewden verklaren er via-via wel iets over te hebben gehoord, maar niet op de hoogte te zijn van de inhoud. De burgemeester, de griffier, de senior communicatieadviseur en de PvdA-fractievoorzitter verklaren de betreffende brief te hebben gezien, deze verklaringen zijn hieronder uitgewerkt.

Uit het onderzoek zijn geen andere situaties naar voren gekomen waarin anonieme brieven een rol zouden spelen, anders dan de twee voornoemde (vermeende) anonieme brieven.

3.3.3 Vermeende anonieme brief naar de pers

De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat de beschreven anonieme brief geen brief betrof, maar een vel met grote woorden en letters daarop. Hij verklaart dat hij dit vel papier heeft gezien. De PvdA-fractie voorzitter vertelt dat er één boodschap opstond waarvan de strekking volgens hem betrof: *‘Bij de rel tussen [Voornaam de VVD-fractie voorzitter] en [Voornaam een PvdA-raadslid] is [Naam burgemeester] in gebreken gebleven’*, of woorden van gelijke strekking. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat hij hiervan op de hoogte werd gesteld op donderdag 21 september 2023 om 11.00 uur tijdens een afspraak met journalist A, een afspraak die naar zijn zeggen al twee keer eerder was verzet en al een tijd gepland stond. Om 10.00 uur op donderdagochtend was er volgens hem een persmoment waarbij journalist A een interview had gehouden met de burgemeester over de kwestie tussen de VVD-fractie voorzitter en het PvdA-raadslid en daarom over het onderwerp begon tegen de PvdA-fractie voorzitter en hem de – op 20 september 2023 – ontvangen brief liet zien. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat hij inhoudelijk niets met deze casus van doen had, anders dan dat het een PvdA-raadslid betreft in de fractie waar hij voorzitter van is. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat hij de burgemeester heeft verteld hoe hij over de aanpak van de burgemeester in de kwestie heeft gedacht, maar dat hij dit absoluut niet geventileerd heeft middels een anonieme brief. Volgens de PvdA-fractie voorzitter heeft hij bij de burgemeester aangegeven dat hij het jammer vindt dat de kwestie direct in het formele circuit is getrokken, in plaats van dat hij direct en informeel de twee betrokkenen aan tafel had kunnen zetten. De PvdA-fractie voorzitter geeft aan dat er voor de raadsleden geen vertrouwenspersoon was en dat de burgemeester aangaf dat hij er voor beide raadsleden wilde zijn en niet in de rol van advocaat wilde optreden. De PvdA-fractie voorzitter verklaart dat de burgemeester en hij het oneens zijn over de aanpak van de fractie tussen de VVD-fractie voorzitter en het PvdA-raadslid en dat het daarbij is gebleven.

De burgemeester verklaart dat journalist A hem een witte brief heeft laten zien met – in zijn beleving grote zwarte – letters, dat binnen de gemeente alles in de doofpot zou worden gestopt. Hij weet naar eigen zeggen niet meer wanneer dit is geweest. Uit de tijdslijn van de griffier volgt dat dit op donderdag 21 september 2023 moet zijn geweest in een gesprek met journalist A, waarbij ook de griffier en de senior communicatieadviseur aanwezig waren. De burgemeester geeft aan dat dit mogelijk een geprinte brief betrof. Deze brief zou per post naar het adres van de Leeuwarder Courant zijn gestuurd, aldus de burgemeester. De burgemeester geeft aan dat in de brief werd verwezen naar de kwestie tussen de VVD-fractie voorzitter en een PvdA-raadslid. Volgens de burgemeester is er in samenspraak met de twee betrokken raadsleden afgesteld dat de kwestie niet naar buiten zou worden gebracht door de gemeente. Iemand vond het klaarblijkelijk toch nodig om dit aan de krant te melden, aldus de burgemeester. De burgemeester vertelt dat dit betrekking had op zijn handelen in de kwestie. Hij verklaart dat hij niet weet waarom dit is gebeurd of door wie. De burgemeester benoemt dat dit door iemand moet zijn gedaan die op de hoogte was van de kwestie en dacht hier zelf belang bij te hebben het handelen van de burgemeester negatief te bestempelen. Hij weet naar eigen zeggen niet wie dit was en dat hij hier louter over kan speculeren. De griffier en de senior communicatieadviseur verklaren dat zij de anoniem verstuurd brief tijdens het gesprek met de burgemeester en de journalist hebben ingezien, maar er verder niets van weten. Het PvdA-raadslid verklaart dat zij de brief zelf niet heeft gezien, alleen van de burgemeester heeft vernomen dat de brief er zou zijn. De VVD-fractie voorzitter geeft aan dat hij over een vermeende brief heeft gehoord, omdat de burgemeester deze zou hebben gezien, maar dat hij deze zelf niet heeft gezien en er verder niets van weet.

De betreffende journalist, journalist A, is uitgenodigd voor een interview. Deze uitnodiging heeft de journalist afgeslagen, de journalist geeft daarbij aan als verslaggever verslag te doen wat zich in Smallingerland afspeelt en dat hij als journalist geen onderdeel van het onderzoek wil zijn.

3.3.4 Vermeende anonieme brief werkgever raadslid

De vragen die onderliggend zijn aan dit onderwerp zijn of de brief bestaat en of de brief uit naam van een SLS-raadslid is gestuurd, die zelf verklaart hier niet de afzender van te zijn. Uit het onderzoek blijkt dat het gaat om een brief die de werkgever van de CDA-fractie voorzitter zou hebben ontvangen. Voorts blijkt dat de brief zelf niet gericht is aan deze werkgever, maar in een envelop zonder afzender in de brievenbus van deze

werkgever zou zijn gedaan. Het betreft een brief die in een andere context gerelateerd is aan de CDA-fractie voorzitter en een ander raadslid, een SLS-raadslid. Het betreffende SLS-raadslid geeft aan geen betrokkenheid te hebben bij het sturen van een brief aan de werkgever van de CDA-fractie voorzitter.

De brief en het verloop

De CDA-fractie voorzitter verklaart dat er in de zomer van 2023 een brief op het adres van zijn werkgever is bezorgd. De CDA-fractie voorzitter heeft aan de onderzoekers toegelicht waar hij werkzaam is en geeft aan dat zijn functie los staat van zijn raadslidmaatschap en fractie voorzitterschap bij de gemeente Smallingerland. De CDA-fractie voorzitter verklaart dat hij derhalve erg is geschrokken dat zijn werkgever door middel van de brief is betrokken bij zijn politieke werkzaamheden, daar waar hij de politiek en werk naar eigen zeggen gescheiden wil houden. Volgens de CDA-fractie voorzitter bestaat de betreffende brief uit één A4-pagina die in een witte enveloppe zonder aanhef in de brievenbus van zijn werkgever is aangetroffen. De CDA-fractie voorzitter heeft de betreffende enveloppe en brief aan de onderzoekers laten zien en de volledige brief per e-mail doen toekomen. De brief betreft één pagina van de in totaal twee pagina's tellende oorspronkelijke brief. Het is een brief uit naam van het lokale bestuur van het CDA – d.d. 28 juli 2023 – met de aanhef: '*Aan de leden van de fractie van het CDA in Smallingerland, t.a.v. [Naam de CDA-fractie voorzitter]*', waarin wordt gesproken over vertrouwelijke informatie met betrekking tot de CDA-fractie in Smallingerland. De CDA-fractie voorzitter verklaart dat informatie en de desbetreffende brief is gedeeld binnen de CDA fractie, met inbegrip van alle CDA raadsleden en de fractie ondersteuning. Volgens de CDA-fractie voorzitter is onderling meermaals afgesproken dat dit vertrouwelijke informatie betrof. De CDA-fractie voorzitter benoemt dat deze classificering achteraf gezien ook op alle schriftelijke stukken had moeten staan, wat derhalve niet is gebeurd en dus ook niet op de betreffende brief staat vermeld.

De CDA-fractie voorzitter vertelt dat de betreffende brief van het lokale CDA-bestuur een reactie is op de brief die namens de fractie, waaronder de CDA-fractie voorzitter en het SLS-raadslid (destijds CDA-raadslid), naar het bestuur was gestuurd. Het SLS-raadslid heeft verklaard dat zij het niet eens was met de wijze waarop het bestuur zaken en keuzes omtrent haar had geformuleerd. Het SLS-raadslid verklaart dat zij in de brief van 28 juli 2023 werd aangevallen door het bestuur en naar aanleiding daarvan op 7 augustus 2023 schriftelijk een melding heeft gemaakt van grensoverschrijdend gedrag bij de Integriteits- en Royementscommissie (hierna: IRC) CDA landelijk. Daarnaast heeft zij naar eigen zeggen op 8 augustus 2023 een melding gedaan per e-mail aan de Provinciaal voorzitter van het CDA. De CDA-fractie voorzitter verklaart in dit kader dat de voorzitter van het Provinciaal Bestuur hem medio september 2023 heeft verteld dat hij op de hoogte was van de inhoud van de brief van het CDA-bestuur Smallingerland van 28 juli 2023. De CDA-fractie voorzitter licht toe dat hem dit erg verbaasde, omdat het ten eerste een vertrouwelijke brief betrof en ten tweede dat de voorzitter van het Provinciaal Bestuur bij het gehele proces en de communicatie hieromtrent niet was betrokken. Hij hoorde naar zijn zeggen bij navraag dat de voorzitter op de hoogte was, omdat het SLS-raadslid hem die brief zou hebben doen toekomen. Het SLS-raadslid vertelt dat zij bij het indienen van de meldingen op 7 en 8 augustus 2023 de betreffende brief heeft toegevoegd om haar ervaringen te onderbouwen. Uit de e-mailwisselingen die zijn gedeeld door het SLS-raadslid komt naar voren dat het SLS-raadslid de brief en begeleidende e-mail op donderdag 3 augustus, per e-mail met de voorzitter van het Provinciaal Bestuur heeft gedeeld. Het SLS-raadslid verklaart dat het de normale weg is – wat volgens haar mogelijk in de statuten staat – dat CDA-raadsleden eerst contact zoeken met de voorzitter van het Provinciaal Bestuur op het moment dat er fractie overstijgende issues zijn en dat er daarna een melding wordt gedaan. Het SLS-raadslid geeft aan dat dit ook in het verleden met issues tussen CDA-bestuur en de CDA-fractie zo is gegaan. De reactie van de IRC bij het indienen van de melding betreft dan ook direct de vraag of de melding ook bij het Provinciaal Bestuur kenbaar is gemaakt en wat mogelijk die reactie is geweest, aldus het SLS-raadslid.

De CDA-fractie voorzitter verklaart dat hij medio zomer 2023 onder meer met de burgemeester en met enkele mensen van zijn partij heeft gesproken wat hij zou doen met de situatie omtrent de brief. Volgens de CDA-fractie voorzitter kreeg hij van alle partijen een soortgelijk advies waarbij de kans klein zou zijn dat hij gaat ontdekken wie de brief naar zijn werkgever heeft gestuurd en het beter kon laten rusten. De CDA-fractie voorzitter vertelt dat hij er op dat moment voor heeft gekozen er verder niets mee te doen, maar dat dit in oktober 2023 weer onder de aandacht kwam door het SLS-raadslid.

Kenbaarheid vermeend versturen brief aan werkgever door het SLS-raadslid

Het SLS-raadslid verklaart dat zij op 20 oktober 2023 een WhatsAppbericht ontving van de VVD-fractie voorzitter waarna zij diezelfde middag een afspraak planden. De VVD-fractie voorzitter verklaart dat hij onder andere over het vertrek van het raadslid uit de CDA-fractie en de onrust die daarna ontstond, graag eens de eigen ervaringen van het betreffende SLS-raadslid wilde horen. Het SLS-raadslid vertelt dat de VVD-fractie voorzitter haar tijdens hun afspraak onder andere vertelde dat de CDA-fractie voorzitter in een coalitieoverleg had verteld dat het SLS-raadslid een brief zou hebben gestuurd naar de werkgever van de CDA-fractie voorzitter. De VVD-fractie voorzitter verklaart niet exact te weten wanneer hij dit heeft vernomen, maar dat dit meermaals door de CDA-fractie voorzitter werd genoemd, onder andere tijdens een coalitieoverleg. Het SLS-raadslid benoemt dat dit mogelijk op zaterdag 16 september 2023 zou zijn geweest, nadat zij op 15 september 2023 opstapte bij het CDA, omdat er toen spoedvergaderingen zijn ingelast naar aanleiding van haar vertrek. Volgens de VVD-fractie voorzitter gaf de CDA-fractie voorzitter aan: 'Mijn werkgever heeft een anonieme brief ontvangen en die kan alleen maar van [Voornaam SLS-raadslid] zijn'. De ChristenUnie-fractie voorzitter verklaart dat de CDA-fractie voorzitter in een coalitieoverleg zou hebben verteld over de brief naar zijn werkgever, hij heeft de brief naar eigen zeggen zelf niet gezien. De CDA-fractie voorzitter gaf volgens de ChristenUnie-fractie voorzitter aan dat deze brief zou zijn verstuurd door het SLS-raadslid. De ChristenUnie-fractie voorzitter geeft aan dat hij dit bij het SLS-raadslid heeft nagevraagd en dat het SLS-raadslid aangaf dit absoluut niet te zijn geweest. De GroenLinks-fractie voorzitter verklaart eveneens dat de CDA-fractie voorzitter tijdens een coalitieoverleg aangaf dat er een anonieme brief naar zijn werkgever is gestuurd en dat hij dit heel erg vond. De ChristenUnie-fractie voorzitter en de GroenLinks-fractie voorzitter verklaren dat zij de betreffende brief niet hebben gezien. Volgens de GroenLinks-fractie voorzitter benoemde de CDA-fractie voorzitter dat deze afkomstig zou kunnen zijn van het SLS-raadslid. In een separaat gesprek tussen de GroenLinks-fractie voorzitter, de SLS-fractie voorzitter en het SLS-raadslid, gaf het SLS-raadslid volgens de GroenLinks-fractie voorzitter aan dat het SLS-raadslid deze brief zeker niet had gestuurd en dat de CDA-fractie voorzitter dit mogelijk zelf had gedaan. De GroenLinks-fractie voorzitter verklaart dat zij rondom alle constantie en vermeende aangiftes over en weer geen idee meer heeft wie zij wel of niet moet geloven.

Het SLS-raadslid vult aan dat zij op vrijdagmiddag 8 maart 2024 aan wethouder C tijdens een gesprek in aanwezigheid van de SLS-fractie voorzitter, heeft gevraagd of wethouder C medio september 2023 van de CDA-fractie voorzitter heeft gehoord dat het SLS-raadslid een brief zou hebben gestuurd naar zijn werkgever. Volgens haar heeft wethouder C dit beaamd en aangegeven dat de CDA-fractie voorzitter dit tijdens een coalitieoverleg heeft verteld, waarop zij naar zeggen van het SLS-raadslid vroeg of het niet klopte dat zij een brief zou hebben gestuurd. Deze verklaring is voorgelegd aan wethouder C en zij bevestigt dat tijdens een coalitieoverleg de CDA-fractie voorzitter vanuit zeer grote verontwaardiging heeft verteld dat er een brief is afgeleverd op het adres van zijn werkgever. Volgens wethouder C gaf de CDA-fractie voorzitter daarbij met stelligheid aan dat deze brief afkomstig zou zijn van het SLS-raadslid. De SLS-fractie voorzitter beaamt dat wethouder C heeft aangegeven dat de CDA-fractie voorzitter dit heeft gezegd en dat wethouder C zeer verbaasd was en vol verbazing vroeg of het SLS-raadslid dit niet had gedaan.

De CDA-fractie voorzitter verklaart dat hij zich kan voorstellen dat fractievoorzitters met wie hij het bestaan van de brief heeft besproken de afdrank hebben gehad dat volgens hem het SLS-raadslid achter de brief zou zitten, maar dat dit niet is wat hij heeft gezegd. De CDA-fractie voorzitter verklaart dat hij zich zorgen maakte en derhalve hardop de vraag heeft gesteld of de brief van het SLS-raadslid vandaan zou kunnen komen, maar dat er geen naam onder staat. De CDA-fractie voorzitter verklaart dat het zou kunnen dat het SLS-raadslid dit heeft gedaan, maar dat het ook nog minimaal tien andere CDA'ers geweest kunnen zijn, die eveneens in het bezit waren van de betreffende brief. De CDA-fractie voorzitter benadrukt dat hij nooit met stelligheid heeft gezegd dat de brief van het SLS-raadslid vandaan zou komen. Volgens de CDA-fractie voorzitter is de mogelijkheid wel door zijn hoofd gegaan, aangezien volgens hem de andere CDA-leden baat hebben bij rust en stabiliteit binnen het CDA, waar het SLS-raadslid dat niet per definitie heeft. De CDA-fractie voorzitter licht toe dat het SLS-raadslid en hij niet fijn uit elkaar zijn gegaan bij de afsplitsing van het SLS-raadslid van het CDA, en het volgens hem uit rancune, woede en kwaadheid voort zou kunnen komen.

De CDA-fractie voorzitter verklaart dat het SLS-raadslid hem meermaals heeft gevraagd of zij de brief kon inzien, waarbij hij zich naar eigen zeggen afvraagt waarom het SLS-raadslid zo ontzettend graag de brief wil

inzien en bevestigd wil zien dat zij de brief niet heeft verstuurd. De CDA-fractievoorzitter verklaart dat hij onder andere op 3 en 16 november 2023 per e-mail – als reactie op verzoeken per e-mail van respectievelijk 24 oktober en 14 november 2023 van het SLS-raadslid om de brief met haar te delen – per e-mail aan het SLS-raadslid heeft geschreven dat hij niets weet van een brief in combinatie met de naam van het SLS-raadslid. In de e-mail van 3 november 2023 geeft de CDA-fractievoorzitter voor zover relevant geacht aan:

(...) Afgelopen dinsdag hoorde ik voor het eerst de koppeling tussen de brief en je naam. Daarmee begrijp ik je eerdere e-mail wat beter en leek het mij ook goed om je daarover te e-mailen en er expliciet afstand van te nemen. In het betreffende gesprek dinsdag heb ik dat overigens ook gedaan. Wellicht ten overvloede horen mensen van mij geen negatief woord over onze samenwerking en breder nog over jou, omgekeerd reken ik op hetzelfde. (...)

De CDA-fractievoorzitter licht toe dat hij met de verwijzing van ‘koppeling’ bedoelde dat de naam van het SLS-raadslid niet op de betreffende brief vermeld staat. Het SLS-raadslid verklaart dat zij het zeer van belang vindt dat kenbaar wordt gemaakt dat zij deze brief niet heeft gestuurd en zich bij het gebrek aan getoond bewijs afvraagt of de brief waarover wordt gesproken daadwerkelijk bij de werkgever van de CDA-fractievoorzitter is afgegeven. Zij benadrukt dat volgens haar, haar naam op deze wijze ten zeerste wordt beschadigd en er sprake is van smaad en laster en/of valsheid in geschrifte en dat dit rechtgezet dient te worden. Het SLS-raadslid licht toe dat de gehele situatie zeer veel impact op haar heeft omdat zij constant onveiligheid ervaart. Sinds dat zij het CDA heeft verlaten, tot op het moment van spreken – op 8 mei 2024 – heeft dit ook veel effect, omdat raads- en collegeleden behoudend en vermijdend op haar acteren, wat heel anders is dan hiervoor, aldus het SLS-raadslid.

Vervolg na kenbaarheid brief

Er is met de onderzoekers een e-mailwisseling gedeeld tussen de CDA-fractievoorzitter en het SLS-raadslid, waarbij het SLS-raadslid onder andere verzoekt tot een afspraak om hetgeen speelt omtrent de vermeende brief te bespreken. De CDA-fractievoorzitter houdt dit af, onder meer omdat het SLS-raadslid een klacht bij het IRC heeft ingediend. De CDA-fractievoorzitter verklaart naar eigen zeggen dat hij nog altijd niet begrijpt waarom het onderwerp omtrent de brief in oktober 2023, in zijn beleving ineens, weer oplaaide.

Het SLS-raadslid verklaart dat zij op 27 oktober 2023 aangifte heeft gedaan bij de politie van laster en mogelijk valsheid in geschrifte gezien de situatie omtrent de vermeende brief. De aangifte en bijbehorende dossierstukken zijn met de onderzoekers gedeeld. De vermeende verwante onenigheid tussen de CDA-fractievoorzitter en het SLS-raadslid en bijbehorende documentatie en meldingen vormen geen onderdeel van de scope van dit onderzoek en worden om die reden niet nader meegenomen.

Werkgever CDA-fractievoorzitter

Om de verklaring van de CDA-fractievoorzitter te verifiëren en na te gaan of de werkgever van de CDA-fractievoorzitter daadwerkelijk een brief heeft ontvangen, zou de werkgever van de CDA-fractievoorzitter hierop kunnen worden bevestigd. Omdat het bij het benaderen van zijn werkgever om een partij gaat die geen betrokkenheid heeft bij de politiek in Smallingerland, hebben wij ons voornemen besproken met de CDA-fractievoorzitter. Hij heeft aangegeven zijn werkgever er buiten te willen houden. De CDA-fractievoorzitter geeft aan dat het SLS-raadslid zijn werkgever na het doen van een LinkedIn verzoek, op 18 maart 2024 een e-mail heeft gestuurd omtrent de kwestie. De CDA-fractievoorzitter bestempelt dit als zeer ongewenst. De e-mail en de reactie van de werkgever zijn door het SLS-raadslid met de onderzoekers gedeeld. De CDA-fractievoorzitter verklaart in samengevatte vorm dat de relatie met zijn werkgever – vanwege de brief en het zoeken van contact door het SLS-raadslid – onder druk is komen te staan, terwijl hij juist een prettige samenwerking voorstaat en dat de werkgever volgens hem eerder heeft aangegeven geen onderdeel te willen worden van de politiek in Smallingerland. Politiek moet te allen tijden politiek blijven en dat hoort niet bij een werkgever thuis, aldus de CDA-fractievoorzitter. De burgemeester verklaart dat hij de werkgever van de CDA-fractievoorzitter heeft gebeld naar aanleiding van het LinkedIn verzoek en de e-mail van het SLS-raadslid naar de werkgever van de CDA-fractievoorzitter. De werkgever heeft de burgemeester naar zijn zeggen bevestigd dat er in maart 2024 een LinkedIn verzoek kwam van het SLS-raadslid en daarna een e-mail op 18 maart 2024. Volgens de burgemeester gaf de werkgever bovendien te kennen dat er inderdaad een brief op het adres was afgeleverd. BING heeft de wens van de CDA-fractievoorzitter om geen contact op te nemen met zijn werkgever gerespecteerd vanwege het feit dat opdracht is gegeven tot het doen van onderzoek

binnen de politieke gremia van Smallingerland; dit betekent dat er geen informatie is ingewonnen bij de werkgever.

Het SLS-raadslid verklaart als reflectie op bovenstaande alinea dat – nadat zij op 8 maart 2024 van wethouder C vernam dat de wethouder ook had vernomen dat zij een brief zou hebben gestuurd – besloot zelf een vervolgstap te zetten in het blijvende onveilige gevoel dat de situatie haar geeft. Volgens het SLS-raadslid heeft zij daarom in eerste instantie via LinkedIn en daarna per e-mail contact gezocht met de werkgever van de CDA-fractievoorzitter. Zij verklaart dat zij het LinkedIn verzoek heeft verstuurd, met als reden daarna een bericht te kunnen sturen, wat niet kan als er geen LinkedIn connectie is. Nadat er geen reactie kwam op het verzoek, heeft zij de betreffende e-mail verzonden om voor zichzelf duidelijkheid te krijgen, met als achterliggend doel om haar eer en goede naam te kunnen herstellen.

3.4 Al dan niet nakomen van afspraken en handelen naar gestelde waarden

Het laatste onderdeel, betreffende de afspraken en handelen naar gestelde waarden, wordt weergegeven in twee paragrafen. Wij gaan eerst in op de kenbaarheid van de waarden en het proces van totstandkoming (paragraaf 3.5.1) en vervolgens gaan wij in op de ervaren toepassing van die waarden in de onderlinge omgang (paragraaf 3.5.2).

3.4.1 Proces en kenbaarheid waarden

Ten aanzien van de gemaakte afspraken omtrent waarden is onder meer gebleken dat de waarden op vrijdag 1 en zaterdag 2 april 2022 bij de start van de nieuwe raadsperiode aandacht hebben gehad. Hierbij waren de meeste raadsleden, fractievertegenwoordigers en twee griffiemedewerkers aanwezig. De burgemeester was afwezig, net als de griffier en plaatsvervangend griffier (beiden vanwege COVID-19). De meeste geïnterviewden benoemen dat de waarden bij de start van de raadsperiode inderdaad centraal hebben gestaan en dat deze gedurende het eerste jaar middels een externe sessie terug zijn gekomen. Deze sessie heeft plaatsgevonden op vrijdag 11 november 2022. Uit de informatie over de zogenoemde raadsbijeenkomst/studiemiddag op 11 november, staat genoemd dat de opbrengsten uit het startweekend tijdens het eerste weekend van april 2022 in Groningen zijn uitgewerkt ter borging. In de memo van vrijdag 17 november 2022 staan de opbrengsten van de studiemiddag van de gemeenteraad opgetekend. Hierover staat – voor zover relevant geacht – het volgende vermeld:

“Inleiding

Tijdens de studiemiddag van de gemeenteraad zijn enkele afspraken gemaakt en zijn de opbrengsten van het startweekend geborgd.

Hierbij gaat het om;

- *De top 3 waarden*
- *Het vergadermodel*

De top 3 waarden

Door de raadsleden en fractievertegenwoordigers zijn de volgende drie waarden genoemd, die door het presidium bewaakt en gemonitord moeten worden;

- 1. Respect voor elkaar;*
- 2. Collectieve verantwoordelijkheid als het gaat om respect voor de inwoners en acceptatie en verdraagzaamheid (accepteren van de mening van een ander);*
- 3. Professionaliteit (houding en gedrag) als het gaat om dossierkennis, hoe je wordt gezien door de inwoners en respect voor het systeem.*

(...)

Vervolg

Met de opbrengsten uit het startweekend en de conclusies tijdens de studiemiddag, kunnen we dit nu borgen. Het bewaken van de waarden is een taak voor het presidium en tijdens de vergaderingen een taak voor de voorzitters. Voorgesteld wordt om de drie waarden steeds nadrukkelijk te betrekken bij de terugblik die altijd standaard op de agenda staat van het presidium.”

In de afsprakenlijst van het presidium van 22 november 2022 is na te lezen dat het presidium kennis heeft genomen van de opbrengsten van de studiemiddag. Hierover staat omtrent de waarden opgetekend: *'Afgesproken wordt het onderdeel waarden te beleggen bij het presidium. (...)'*.

Acht geïnterviewden geven aan dat de waarden tijdens presidiumvergaderingen wel standaard op de agenda staan, maar weinig tot geen aandacht hebben gehad. Vijf geïnterviewden benoemen dat de waarden en omgangsvormen in het presidiumoverleg van 17 oktober 2023 explicieter met elkaar zijn besproken, omdat daar toen een directe aanleiding voor was.

3.4.2 Ervaring c.q. beleving nakomen waarden

De ruime meerderheid van de geïnterviewden verklaren – in woorden met overeenkomstige boodschap – dat de cultuur met betrekking tot onderlinge omgangsvormen in de gemeenteraad overwegend negatief is. Zij geven aan dat er veel over elkaar wordt gesproken buiten de formele vergaderingen en activiteiten om en niet tot weinig rechtstreeks met elkaar. Volgens hen zit het probleem in veel gevallen dat raadsleden elkaar niet aanspreken of zaken bespreekbaar maken wanneer zij ergens mee zitten ten opzichte van de ander. Twee van de geïnterviewden geven aan dat dit enkele jaren geleden ook het geval was, maar dat er dan met regelmaat onderling werd afgesproken en zaken bijvoorbeeld middels een kop koffie werden bijgelegd, waar dat laatste volgens hen tegenwoordig niet tot nauwelijks meer gebeurt. Zeven van de geïnterviewden stippen aan dat er tussen personen veel speelt wat niet altijd tot uiting komt, waardoor het onderling soms goed lijkt te gaan maar dat het ineens heftig tot uiting kan komen wanneer er iets – ogenschijnlijk kleins – naar voren komt. Vijf van hen benoemen dit effect in vergelijking met een zogenaamde veenbrand, wat constant de kans heeft om op te laaien zonder dat het duidelijk zichtbaar is.

Negen geïnterviewden vertellen dat hun inziens raadsleden en fractievoorzitters van de gemeenteraad elkaar weinig tot niets gunnen. Twee van hen geven aan dat het voor komt dat leden elkaar willen beschadigen. Vier anderen van de negen benadrukken dat er tijdens inhoudelijk bedoelde debatten veelvuldig op de man wordt gespeeld en het niet over de inhoud gaat, wat hun inziens ongepast is. Vier van de drieëntwintig geïnterviewden verklaren dat zij eens zijn aangesproken op hun gedrag of wijze van handelen. Acht geïnterviewden lichten toe dat zij anderen niet (meer) aanspreken, omdat zij het idee hebben dat dit geen effect heeft.

Volgens vier geïnterviewden worden de waarden in het presidium niet tot nauwelijks bewaakt en mist de sturing vanuit de voorzitter, ofwel de burgemeester, van het presidium op het onderwerp. De voorzitter en de griffier verklaren dat er tijdens presidiumvergaderingen aandacht is voor de waarden en dat zij daarnaast aan de start van de raadsperiode en daarna meermaals (externe) trainingen hebben geboden om hier met elkaar aan te werken. De voorzitter benoemt dat het uiteindelijk aan de raadsleden zelf is hetgeen afgesproken is, in praktijk te brengen. Twee andere geïnterviewden geven aan dat tijdens de debatten er voornamelijk aandacht is voor het overtuigen van anderen, meer dan dat er overwegingen worden toegelicht. Zij geven aan dat dit bovendien niet wordt gestimuleerd door de huidige manier waarop de vergaderstructuur is ingericht, waarin te weinig aandacht is voor het onderling met elkaar in gesprek gaan. Volgens hen is een krampachtig en negatieve cultuur een uiting van een cultuur waarin weinig met elkaar wordt besproken en gesproken.

Invloed op de sfeer

Ten aanzien van de als algeheel negatief ervaren onderlinge omgangsvormen en cultuur, geven vier geïnterviewden aan dat de negatieve sfeer met regelmaat wordt bepaald en aangewakkerd door enkele personen. Zij beschrijven dat voornamelijk onder leden die al langere tijd deel uit maken van de raad wrok lijkt te spelen. Eén van de leden drukt door diens negatieve wijze van communiceren veelal een negatieve stempel op de sfeer, aldus twee van de voorgenoemde en zes andere geïnterviewden. Diens communicatie is volgens hen immer vanuit wantrouwen en chagrijn, wat de onderlinge sfeer in het presidium vervolgens negatief beïnvloedt. Meer dan de helft van de geïnterviewden verklaren daarnaast dat er over het functioneren en handelen van anderen (de burgemeester, de griffie, fractievoorzitters of andere raadsleden) met regelmaat op negatieve wijze onderling wordt gesproken. Volgens de meesten van hen wordt hierbij vooral over elkaar en niet met de desbetreffende personen gesproken. Er wordt veelal geacteerd op aannames, wat onder

andere ruis en onrust in de onderlinge samenwerking veroorzaakt en een prettige werksfeer volgens sommigen niet ten goede lijkt te komen.

Aandacht voor de waarden

Acht van alle geïnterviewden vindt het zinvol om aparte sessies aan de gestelde waarden en onderlinge omgangsvormen te wijden. Vier geïnterviewden benadrukken dat aparte sessies geen enkele zin hebben als dit in de praktijk door niemand wordt meegenomen. Twee geïnterviewden benadrukken dat de sessies louter veel geld kosten en deelnemers onvoldoende de verantwoordelijkheid nemen dit in de praktijk mee te nemen. Volgens vijf geïnterviewden is het absurd dat hier überhaupt expliciet aandacht en veel tijd aan moet worden besteed.

4. Analyse en conclusie

In voorgaand hoofdstuk hebben wij de relevante feiten en omstandigheden – conform de opdracht – in kaart gebracht (wat heeft zich nu precies afgespeeld?). Doelstelling van het onderzoek is tevens na te gaan of er sprake is van het in strijd handelen met wet- en regelgeving (waaronder de gedragscode). Tevens wenst het presidium als opdrachtgever – indien aan de orde – aanbevelingen te ontvangen om het risico te beperken dat dergelijke zaken zich in de toekomst voordoen (bijvoorbeeld het herijken van de eerder afgesproken waarden). In dit hoofdstuk beschrijven wij onze analyse en conclusies, op basis van de bevindingen. Het hoofdstuk bestaat uit vier sub-paragrafen, die ieder aanvangen met een korte beschrijving van het onderzochte deelonderwerp. Wij besluiten deze rapportage in de laatste paragraaf met de slotconclusie en aanbevelingen.

4.1 Het al dan niet bestaan van zogenoemde roddel-WhatsApp-groepen

Zoals in de aanleiding van onderhavig onderzoek opgenomen (paragraaf 1.1), zijn er over het bestaan van vermeende roddel-WhatsApp-groepen verschillende signalen naar voren gekomen. Naar verluidt zouden er, naast de WhatsApp-groep die toegankelijk is voor alle raadsleden en die beheerd wordt door de griffie, drie andere WhatsApp-groepen (hebben) bestaan, waarin raadsleden en commissieleden actief zijn. Uit het onderzoek zijn geenszins aanwijzingen naar voren gekomen dat daadwerkelijk roddel-WhatsApp-groepen hebben bestaan. Geen van de geïnterviewden heeft het bestaan hiervan kunnen laten zien of aantonen. Er is een WhatsApp-groep bekend – De toekomst van 0512 – waaraan niet alle raadsleden deelnemen of expliciet voor zijn gevraagd. Uit de aan BING overgelegde berichten van WhatsApp-groep De Toekomst van 0512 blijkt niet dat er wordt gesproken c.q. geroddeld over andere personen. Wij merken daarbij volledigheidshalve op dat wij niet kunnen vaststellen of er reeds berichten zijn verwijderd uit het ontvangen overzicht.

Ten aanzien van de speculaties en het mogelijk bestaan van roddel-WhatsApp-groepen lijken veel ruis en misverstanden te zijn ontstaan. Uit reconstructie op basis van interviews en WhatsApp-berichten, komt het beeld naar voren dat vooral is gehandeld op basis van aannames en niet op feitelijkheden. Uit de bevindingen valt op te maken dat de SB-fractievertegenwoordiger naar eigen zeggen aanwijzingen had voor het bestaan van een mogelijke WhatsApp-groep waarin mogelijk over hem en zijn toenmalige vriendin zou worden gesproken, ofwel geroddeld. De SB-fractievertegenwoordiger heeft over (een) mogelijke roddel-WhatsApp-groep of -groepen met verschillende fractievoorzitters gesprekken gevoerd. De verklaringen over de stelligheid waarmee de SB-fractievertegenwoordiger dit zou hebben gekenschetst lopen uiteen. De VVD-fractievoorzitter, de SLS-fractievoorzitter en de ELP-fractievoorzitter verklaren dat de SB-fractievertegenwoordiger dit hen met stelligheid heeft verteld. De SB-fractievertegenwoordiger verklaart dat hij nooit met stelligheid heeft gezegd dat er roddel-WhatsApp-groepen bestonden, maar dat hij dit dacht en daarom is gaan inventariseren en peilen bij anderen. De SLS-fractievoorzitter benoemt daarbij dat de SB-fractievertegenwoordiger met zekerheid van het bestaan van een dergelijke WhatsApp-groep wist, omdat hij via een CDA-raadslid dergelijke WhatsApp-berichten in een WhatsApp-groep zou hebben gezien. De SB-fractievertegenwoordiger geeft aan dat hij zulke berichten nooit heeft gezien en dit derhalve niet bij de SLS-fractievoorzitter heeft aangegeven. De ELP-fractievoorzitter verklaart dat de SB-fractievertegenwoordiger aangaf het zelf niet te hebben gezien maar dat het eigenlijk niet anders zou kunnen dan dat het zou bestaan, onder andere gezien zijn ervaring met het CDA-raadslid. Omtrent deze situatie en het noemen van een WhatsApp-groep aan de SB-fractievertegenwoordiger verklaart het CDA-raadslid dat dit absoluut niet heeft plaatsgevonden. De SLS-fractievoorzitter verklaart dat zij zelf dergelijke WhatsApp-groepen niet heeft gezien, maar er vanuit ging dat het bestond omdat de SB-fractievertegenwoordiger dit zei en naar haar zeggen onderbouwde. De VVD-fractievoorzitter verklaart zelf ook geen roddel-WhatsApp-groepen te hebben gezien, maar dat hij vanuit de signalen van de SB-fractievertegenwoordiger en de geluiden die hij vernam over de WhatsApp-groep De Toekomst van 0512 er geen goed gevoel bij had en derhalve de burgemeester informeerde. De VVD-fractievoorzitter verklaart dat het aan de burgemeester was hoe met de informatie om te gaan.

Uit de WhatsApp-berichten tussen de SLS-fractievoorzitter en de SB-fractievertegenwoordiger die de onderzoekers hebben ingezien, kan worden opgemaakt dat de SB-fractievertegenwoordiger aangeeft dat hij in het bezit zou zijn geweest van (informatie over) roddel-WhatsApp-groepen maar dat dit is verwijderd. Hij

geeft daarbij aan dat hij met lege handen staat en niets hard kan maken. Volgens de SB-fractievoortegenwoordiger heeft hij deze berichten van de SLS-fractievoorzitter naar eigen zeggen onjuist beantwoord, omdat hij in de vluchtigheid van lezen dacht dat het ergens anders betrekking op had. In telefonisch contact tussen de SLS-fractievoorzitter en de SB-fractievoortegenwoordiger zou zijn uitgesproken dat hij de WhatsAppberichten verkeerd had gelezen, zo geeft de SB-fractievoortegenwoordiger aan. De SLS-fractievoorzitter verklaart echter dat er wel telefonisch contact is geweest maar dat dit absoluut niet is besproken en dat zij nooit van de SB-fractievoortegenwoordiger heeft gehoord dat een roddel-Whatsappgroep niet zou bestaan en dat hij louter vermoedens had.

4.2 Het 'lekker' uit de vergaderingen van het presidium

Een van de redenen waarom de fractievoorzitters in het presidium op 6 november 2023 hebben besloten tot het onderhavige onderzoek, betreft het gegeven dat in de daaraan voorafgaande periode informatie is 'gelekt' uit het presidium c.q. informatie naar buiten is gebracht. Het lekken uit vergaderingen van het presidium betreft geen informatie waarop formele geheimhouding rust, maar wel informatie waarvan het de vraag is of het past bij de afspraken dat deze naar buiten is gebracht. Uit de tijdlijn van gebeurtenissen en media-artikelen, zoals weergegeven in paragraaf 3.3, blijkt dat er in ieder geval informatie in media-artikelen is verschenen die afkomstig is uit de presidiumvergaderingen van 17 en 19 oktober 2023, die niet anderszins openbaar was gemaakt. Uit alle bekende onderzoeksinformatie kan niet worden opgemaakt op welke wijze dit is gebeurd. Meerdere geïnterviewden geven aan wel eens contact te hebben met journalist A, ook gedurende die periode, maar geven aan niets te hebben doorgegeven aan informatie dat niet passend zou zijn, ofwel niet te hebben gelekt. Het feit dat de journalist op 20 september 2023 aangeeft op de hoogte te zijn van het incident op 11 juli 2023, is niet zondermeer te relateren aan het presidium (waar er op 5 september 2023 over gesproken is). Uit de feitelijkheden rondom dit incident en uit de interviews leiden wij af dat het betreffende incident ook bij anderen bekend was.

Uit het onderzoek zijn geen concrete aanwijzingen gebleken wie verantwoordelijk is of zijn voor het lekken van informatie uit het presidium. Geen van de geïnterviewden heeft erkend verantwoordelijk te zijn of betrokkenheid te hebben bij het lekken c.q. doorgeven van informatie naar journalist A van de LC. Meerdere geïnterviewden geven aan wel geregeld of soms contact te hebben met de journalist. Niemand van de geïnterviewden heeft concrete wetenschap over wie welke informatie heeft gelekt. Enkele geïnterviewden hebben in hun interview met BING wel gespeculeerd over wie bepaalde informatie gelekt zou (den) (kunnen) hebben, maar hebben daar geen enkel bewijs voor.

Over het lekken uit het presidium is door de fractievoorzitters en enkele andere geïnterviewden onder meer verklaard dat dit niet de bedoeling is. Het gaat volgens hen om een besloten bijeenkomst, waar in beginsel vertrouwelijkheid rust op hetgeen besproken wordt; het presidium moet een veilige omgeving zijn, waar alles veilig op tafel gelegd moet kunnen worden. De deelnemers aan de presidiumvergaderingen beroepen zich daarbij veelal niet op specifieke regelgeving, een protocol of anderszins vastgelegde afspraken, maar veronderstellen dat er vertrouwelijkheid rust op hetgeen wordt besproken. Een enkeling verwijst naar de beslotenheid van de vergadering. Daarnaast vraagt ook de geldende gedragscode dat een raadslid of commissielid zorgvuldig en correct omgaat met informatie waarover hij uit hoofde van zijn ambt beschikt en geen vertrouwelijke of geheime informatie verstrekt. De vertrouwelijkheid waarover de presidiumleden spreken ten aanzien van de presidiumvergaderingen is overigens niet absoluut; het kan volgens meerdere geïnterviewden per onderwerp, en afhankelijk van de inhoud, verschillen wat met de eigen fractie gedeeld wordt door de fractievoorzitter. Uit de interviews komt naar voren dat iedere fractievoorzitter naar eigen inzicht bepaalt of en zo ja welke informatie hij of zij deelt met de fractie.

4.3 Het al dan niet versturen van 'anonieme' brieven, onder anderen naar de pers

Er zijn voorafgaand aan het onderzoek twee situaties benoemd waarin sprake zou zijn van anonieme brieven. Ten eerste heeft een journalist van de Leeuwarder Courant bij de burgemeester kenbaar gemaakt dat hij per post een anonieme brief heeft ontvangen over een conflict tussen twee raadsleden. Ten tweede zou een brief uit naam van een raadslid zijn verstuurd naar de werkgever van een ander raadslid, waarbij eerstgenoemd raadslid naar eigen zeggen niet de afzender van de brief zou zijn.

Anonieme brief Leeuwarder Courant

Uit het onderzoek kan niet worden opgemaakt wie een anonieme brief naar de Leeuwarder Courant heeft gestuurd. Er zijn enkele personen die de brief van de betreffende journalist hebben gezien. Het betreft volgens hen een wit vel met grote woorden/letters, waarvan de strekking zou zijn dat bij de kwestie tussen de VVD-fractievoorzitter en een PvdA-raadslid de burgemeester in gebreke zou zijn gebleven. Zij geven allen aan de brief zelf niet te hebben gestuurd en er verder niet van op de hoogte te zijn. Geen van de geïnterviewden geeft aan de brief te hebben gestuurd of over informatie te beschikken wie de brief zou hebben gemaakt en verstuurd. Enkele geïnterviewden hebben in hun interview met BING gespeculeerd over wie het mogelijk gedaan zou kunnen hebben, maar hadden hiervoor geen enkel bewijs.

Anonieme brief werkgever raadslid

Uit onderhavig onderzoek kan worden opgemaakt dat de burgemeester in contact met de betreffende werkgever heeft vernomen dat op het adres van de werkgever een brief is afgeleverd in relatie tot het raadslid, de CDA-fractievoorzitter, dat daar werkzaam is. De CDA-fractievoorzitter geeft aan dat er geen afzender op zowel de brief als de bijbehorende enveloppe staat. De brief betreft de eerste pagina van een brief die eerder binnen het CDA was verstuurd. In een coalitieoverleg medio september 2023 heeft hij naar eigen zeggen destijds wel vermoedens uitgesproken dat deze brief verstuurd zou kunnen zijn door het SLS-raadslid. Zijn onderbouwing hiervoor staat vermeld in paragraaf 3.4.2. Hij benadrukt dat hij dit niet met zekerheid heeft gezegd, maar louter zijn vermoedens heeft geuit, omdat hij dit niet feitelijk kon maken. Volgens de VVD-fractievoorzitter gaf de CDA-fractievoorzitter aan: *'Mijn werkgever heeft een anonieme brief ontvangen en die kan alleen maar van [Voornaam SLS-raadslid] zijn'*. De CDA-fractievoorzitter gaf volgens de ChristenUnie-fractievoorzitter aan dat de CDA-fractievoorzitter vertelde over de betreffende brief en dat deze brief zou zijn verstuurd door het SLS-raadslid. Volgens de GroenLinks-fractievoorzitter benoemde de CDA-fractievoorzitter tijdens het coalitieoverleg dat de brief afkomstig zou kunnen zijn van het SLS-raadslid. Wethouder C verklaart dat de CDA-fractievoorzitter vanuit zeer grote verontwaardiging heeft verteld dat een brief is afgeleverd op het adres van zijn werkgever. Volgens wethouder C gaf de CDA-fractievoorzitter daarbij met stelligheid aan dat deze brief afkomstig zou zijn van het SLS-raadslid. Toen het betreffende SLS-raadslid waarover hij de vermoedens had, aangaf dat zij hierover had gehoord, heeft de CDA-fractievoorzitter per e-mail bij haar aangegeven dat de brief niet uit naam van het SLS-raadslid verstuurd hoeft te zijn. In zijn e-mail geeft hij onder meer aan voor het eerst te hebben gehoord over een koppeling tussen de brief en de naam van het SLS-raadslid. De CDA-fractievoorzitter verklaart dat hij met de beschreven koppeling bedoelde dat de naam van het SLS-raadslid niet op de brief vermeld staat. Het SLS-raadslid verklaart dat door toedoen van de CDA-fractievoorzitter het onder fractievoorzitters rond gaat dat zij de afzender van de brief zou zijn en dat dit haars inziens haar naam erg beschadigt.

Uit het onderzoek is niet bekend geworden wie er voor verantwoordelijk is dat de betreffende (anonieme) brief in een enveloppe bij de werkgever van de CDA-fractievoorzitter in de brievenbus is bezorgd. De brief zelf betreft een bestaande brief van het lokale CDA-bestuur. Deze brief is volgens de CDA-fractievoorzitter in ieder geval door tien CDA-leden ontvangen. Daarnaast is de brief – overigens in een later stadium dan dat de brief is bezorgd bij de werkgever van de CDA-fractievoorzitter – door het SLS-raadslid gedeeld met de voorzitter van het Provinciaal Bestuur van het CDA, ten behoeve van het doen van een melding en heeft het SLS-raadslid de inhoud van de brief aan de VVD-fractievoorzitter laten lezen. De verklaring van het SLS-raadslid dat de CDA-fractievoorzitter zou hebben verspreid dat de brief door het SLS-raadslid zou zijn verstuurd, is door drie aanwezigen bij het betreffende coalitieoverleg – zoals hierboven beschreven – bevestigd. Een andere aanwezige geeft aan dat de CDA-fractievoorzitter benoemde dat de brief afkomstig zou kunnen zijn van het SLS-raadslid. De verklaring van de CDA-fractievoorzitter luidt dat hij tijdens het coalitieoverleg louter vermoedens heeft gedeeld dat de brief verstuurd zou kunnen zijn door het SLS-raadslid en dat hij dit niet met stelligheid heeft gezegd. In zijn e-mail van 3 november 2023 schrijft de CDA-fractievoorzitter dat hij op dinsdag 31 oktober 2023 voor het eerst hoorde over de koppeling tussen de verstuurde brief en de naam van het SLS-raadslid. Dit is tegenstrijdig met zijn verklaring dat hij medio september 2023 – in ieder geval – heeft geuit dat de brief zijns inziens door het SLS-raadslid verstuurd zou kunnen zijn. Op basis van deze bevindingen en de verklaringen van de geïnterviewden die aanwezig waren bij het betreffende coalitieoverleg kan worden opgemaakt dat de CDA-fractievoorzitter een koppeling heeft gelegd en verspreid tussen de brief die bij zijn werkgever is bezorgd en de naam van het SLS-raadslid, zonder hiervoor bewijs te hebben.

4.4 Het al dan niet nakomen van afspraken en handelen naar gestelde waarden

In de gedragscode worden verscheidene gewenste gedragingen en afspraken beschreven, gebaseerd op zes leidende kernbegrippen ten aanzien van de bestuurlijke integriteit van raads- en commissieleden. Deze kernbegrippen betreffen dienstbaarheid, functionaliteit, onafhankelijkheid, openheid, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid. De aan het begin van de raadsperiode afgesproken top drie waarden betreffen:

- (1) Respect voor elkaar.
- (2) Collectieve verantwoordelijkheid als het gaat om respect voor de inwoners en acceptatie en verdraagzaamheid (accepteren van de mening van een ander) en
- (3) Professionaliteit in houding en gedrag, als het gaat om dossierkennis, hoe je wordt gezien door de inwoners en respect voor het systeem.

Uit de interviews volgt dat de waarden bij de start van de raadsperiode centraal hebben gestaan en dat deze gedurende het eerste jaar middels een externe sessie terug zijn gekomen. Uit de afsprakenlijst van het presidium van 22 november 2022 blijkt dat besloten is het bewaken van de waarden te beleggen bij het presidium. Acht geïnterviewden geven aan dat de waarden tijdens presidiumvergaderingen standaard op de agenda staan, maar weinig tot geen aandacht hebben gehad. Vijf geïnterviewden benoemen dat de waarden en omgangsvormen in het presidiumoverleg van 17 oktober 2023 explicieter met elkaar zijn besproken, omdat daar toen een directe aanleiding voor was. Uit bovenstaande informatie valt onzes inziens op te maken dat van alle leden van het presidium mag worden verwacht dat zij op de hoogte zijn van de waarden en daarmee samenhangende afspraken. Het onderdeel is bovendien beledigd bij het presidium, waardoor zij als geheel verantwoordelijk zijn om de naleving te bewaken.

Een ruime meerderheid van de geïnterviewden verklaart – in woorden met overeenkomstige boodschap – dat de cultuur met betrekking tot onderlinge omgangsvormen in de gemeenteraad overwegend negatief is. Zij geven aan dat er veel over elkaar wordt gesproken buiten de formele vergaderingen en activiteiten om en niet tot weinig rechtstreeks met elkaar. Volgens hen zit het probleem in veel gevallen dat raadsleden elkaar niet aanspreken of zaken bespreekbaar maken wanneer zij ergens mee zitten ten opzichte van de ander. Vier verklaren dat zij eens zijn aangesproken op hun gedrag of wijze van handelen. Acht geïnterviewden lichten toe dat zij anderen niet (meer) aanspreken, omdat zij het idee hebben dat dit geen effect heeft. Negen geïnterviewden vertellen dat hun inziens raadsleden en fractievoorzitters van de gemeenteraad elkaar weinig tot niets gunnen. Wij stellen vast dat dit niet overeenkomt met de gestelde kernbegrippen en de waarden waarin respect naar elkaar en professionaliteit in houding en gedrag wordt verwacht.

Uit de resultaten van het onderzoek kan worden opgemaakt dat niet altijd wordt gehandeld naar de geldende gedragscode en de afspraken over de gestelde waarden. Hoewel niet duidelijk is wie verantwoordelijk is voor het naar buiten brengen van vertrouwelijke informatie en het versturen van anonieme brieven, kan hiervan wel worden gesteld dat het niet past bij 'met respect voor elkaar handelen' en bij 'zorgvuldig gebruik van informatie'. Uit de interviews rijst ook het beeld dat sommige raadsleden elkaar weinig lijken te gunnen en soms op de persoon gericht acteren in plaats van op de inhoud. Daarnaast is soms aan de orde dat er over en minder met elkaar wordt gesproken, waardoor er veel ruis en ruimte ontstaat voor eigen invulling en aannames. Raadsleden lijken daarbij in voorkomende gevallen meer aandacht te hebben voor gedrag en handelingen van anderen, dan eigenaarschap en analyse van hun eigen handelen. Het komt voor – en dat is niet in overeenstemming met het onderdeel Informatie uit de gedragscode – dat te onzorgvuldig wordt omgegaan met informatie c.q. geruchten, door bijvoorbeeld te acteren op basis van vermoedens en geruchten in plaats van op feitelijke informatie. Op basis van de onderzoeksinformatie en de wijze waarop sommige raadsleden over elkaar spreken, kan niet worden gesteld dat het handelen altijd en volledig is gericht op het belang van de gemeente en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uitmaken, zoals in twee van de kernbegrippen van de gedragscode (dienstbaarheid en functionaliteit) staat beschreven.

4.5 Slotconclusie en aanbevelingen

4.5.1 Slotconclusie

Er zijn vier deelonderwerpen onderzocht. Ten eerste zijn uit het onderzoek geen aanwijzingen naar voren gekomen dat daadwerkelijk roddel-WhatsApp-groepen hebben bestaan. Geen van de geïnterviewden heeft het bestaan hiervan kunnen laten zien of aantonen. Ten aanzien van het mogelijk bestaan van roddel-WhatsApp-groepen lijkt veel ruis en misverstanden te zijn ontstaan in onderlinge communicatie over de wijze van kenbaar maken van het bestaan ervan. Uit reconstructie op basis van interviews en WhatsApp-berichten, komt het beeld naar voren dat door betrokkenen vooral is gehandeld op aannames en niet op feitelijkheden. Hier had meer zorgvuldigheid verwacht mogen worden. Dit is ook terug te zien bij deelonderwerp drie (anonieme brieven), waarbij niet kan worden aangetoond door wie de twee anonieme brieven zijn gestuurd, maar dat omtrent de brief naar de werkgever van een raadslid voornamelijk is geacteerd op aannames en speculaties. Hierbij lijkt te weinig (functioneel) contact te zijn geweest tussen betrokkenen. Ten aanzien van het tweede deelonderwerp (het lekken van informatie) blijkt dat in ieder geval informatie in media-artikelen is verschenen die afkomstig is uit de presidiumvergaderingen van 17 en 19 oktober 2023, die niet anderszins openbaar was gemaakt. Het is niet bekend geworden wie daarvoor verantwoordelijk is. De kernwaarde openheid uit de gedragscode vraagt van raadsleden dat zij transparant handelen en optimale verantwoording geven waar dat mogelijk is, inclusief beweegredenen. Gelet op het naar buiten brengen van informatie uit het presidium naar aanleiding van het presidiumoverleg op 17 en 19 oktober 2023, waarbij niet kenbaar is op welke wijze dit is gebeurd, kan de vraag worden gesteld of er op betrouwbaarheid, zoals in de gedragscode wordt gesteld, kan worden gerekend. Onder betrouwbaarheid staat opgetekend dat kennis en informatie waarover het raads- of commissielid uit hoofde van zijn functie beschikt, alleen wordt aangewend voor het doel waarvoor de informatie is gegeven. Met betrekking tot deelonderwerp vier (het naleven van afspraken en waarden) en kijkend naar de resultaten als geheel, kan worden gesteld dat niet alle raadsleden voldoende eigenaarschap lijken te pakken of elkaar stimuleren in het vertonen van het gewenste gedrag, zijnde het gedrag dat staat opgetekend in de gedragscode en de afgesproken waarden, die in samenspraak expliciet zijn belegd bij het presidium.

Uit het onderzoek, met name de interviews, maken wij op dat binnen de raad individuele issues tussen raadsleden spelen, wantrouwen in plaats van vertrouwen daarbij de basis vormt en meerdere leden zaken onderling niet uitspreken naar elkaar. Opmerkelijk mag worden geacht dat veel van de geïnterviewden aangeven en zien waar de kern van het probleem zit, maar dat de raad als geheel en met elkaar niet in staat lijkt deze negatieve omgangsvormen te keren. Wanneer acht geïnterviewden aangeven zelf anderen niet aan te spreken omdat zij het idee hebben dat dit geen effect heeft en dus wel weten dat dit van hen wordt verwacht, kan de vraag worden gesteld of raadsleden voldoende eigenaarschap tonen voor de afgesproken waarden. Het gedrag en omgangsvormen van een ieder vormt de gezamenlijke cultuur, sfeer en ervaren sociale veiligheid, waarvoor de verantwoordelijkheid gezamenlijk wordt gedragen.

4.5.2 Aanbevelingen

De aanbevelingen betreffende het onderzoek zijn tweeledig. In eerste instantie hebben deze betrekking op de inhoudelijke onderzoeksresultaten en in tweede instantie volgt kort advies c.q. beschouwing over het delen van onderhavige onderzoeksbevindingen.

- Op basis van deelonderwerp één (vermeende roddel-WhatsApp-groepen) en deelonderwerp drie (anonieme brieven), waarin het handelen op aannames, speculaties en over in plaats van met anderen praten naar voren komt, adviseren wij ten eerste dat met meer aandacht en bewustzijn naar elkaar zal moeten worden geluisterd. Bij twijfels dient er navraag te worden gedaan bij de persoon in kwestie, zonder direct te acteren of speculaties te doen die door anderen als feiten kunnen worden opgevat en waarbij deze zogenoemd een eigen leven kunnen leiden. Daarbij vormt de kern dat raadsleden en fractievertegenwoordigers handelen en acteren vanuit hun rol en functie als raadslid/fractievertegenwoordiger en dat overkoepelende doel immer in ogenschouw nemen. Dergelijke gewenste gedragingen kunnen worden geoefend aan de hand van sessies en rollenspellen, maar vraagt ook en vooral bewustzijn en eigenaarschap van de personen zelf. Hierbij is het van belang open te staan wanneer

anderen twijfels bij jou uiten. Het advies luidt om hierbij het bespreekbaar maken van ervaringen en gedrag centraal te zetten, in plaats van bijvoorbeeld de term aanspreken te hanteren.

- Naar aanleiding van de bevindingen aangaande deelonderwerp twee (het lekken c.q. naar buiten brengen van informatie die als vertrouwelijk wordt beschouwd), adviseren wij duidelijkere kaders op te stellen over omgang met informatie uit het presidium en de vertrouwelijkheid hiervan. Hoewel alle geïnterviewde leden van het presidium de vertrouwelijkheid onderschrijven, is deze vertrouwelijkheid nu te impliciet. Onderdeel hiervan dient te zijn dat ook expliciet wordt gemaakt welke informatie al dan niet met de fractie wordt gedeeld. Op basis van de interviews is ons beeld dat daar op dit moment uiteenlopend mee wordt omgegaan. Bespreek deze kaders, stel deze vast en herijk deze ieder jaar opnieuw met elkaar.
- Overkoepelend adviseren wij het onderwerp omgangsvormen expliciet en op regelmatige basis aandacht te geven. Ondanks uitingen tijdens de interviews dat opnieuw een aparte sessie omtrent omgangsvormen en gewenst gedrag geen effect zal hebben, geven wij in overweging dit wel te doen. Wij adviseren een sessie waarbij wordt ingegaan op en ruimte is voor het feit dat niet altijd gewenst wordt gehandeld en raadsleden zich niet altijd gedragen naar de gestelde waarden. Het is van belang dat er een expliciet moment komt dat raadsleden kunnen uitspreken waarom zij niet altijd handelen op basis van wat er van hun wordt verwacht. Wat zijn de gewenste omgangsvormen? Waar ligt hun eigen rol? Hoe kan er echt worden geluisterd en kan het eigen oordeel tijdelijk worden uitgesteld? Alleen bewustzijn van wat wordt verwacht zegt nog niets over hoe raadsleden zich gedragen: raadsleden zijn het gedrag dat zij laten zien. Dit kan bijvoorbeeld worden benaderd op basis van een theorie van gedrag, die stelt dat gedrag pas plaatsvindt wanneer wordt voldaan aan drie factoren: namelijk wanneer zowel motivatie, capaciteit als gelegenheid alle drie in bepaalde mate aanwezig zijn. Motivatie staat voor het gedrag willen vertonen. Capaciteit beschrijft dat raadsleden wéten wat van hen wordt verwacht en daarnaast dat zij weten hoe zij dit gedrag uit kunnen voeren. Ten slotte is het van belang de káns te krijgen dit daadwerkelijk te doen: de omgeving moet het mogelijk maken het gewenste gedrag te vertonen. Deze omgeving kan worden gevormd door andere raadsleden en de mogelijkheden binnen de gemeente. Een voorbeeld: aan de hand van een (on)gewenste gedraging die naar voren komt in onderhavig onderzoek blijkt dat raadsleden wel wéten (capaciteit) dat van hen wordt verwacht dat zij elkaar rechtstreeks aanspreken, blijkbaar zijn er dus andere redenen om dit niet te doen. Blijven inspelen op het bevorderen van deze kennis zal dan niet tot nauwelijks effect hebben. Pas als het gewenste gedrag kenbaar is en helder is waarom dit (nog) niet in alle gevallen lukt, kan erop worden ingezet om dergelijke moeilijkheden op te lossen en het gewenste gedrag met elkaar te bevorderen. Door gewenst gedrag en de gezamenlijk verantwoordelijkheid om dit in de praktijk te brengen als (nieuw) start- en uitgangspunt te nemen, kan het thema zowel in gezamenlijke vergaderingen als in individuele gesprekken worden geadresseerd. Deze inhoudelijke bespreking kan vooraf worden gegaan door bijvoorbeeld een inleidende en luchtigere sessie aan de hand van een (interactief) integriteitstheater. Wat zwart-wit lijkt, blijkt wellicht minder eenduidig dan gedacht, en complexe dilemma's zijn misschien niet zo paradoxaal wanneer ze zichtbaar en bespreekbaar worden gemaakt. De eigen rol en eigenaarschap kan in beeld worden gebracht aan de hand van voorbeelden uit de eigen praktijk. Het is onzes inziens van groot belang dat raadsleden meer eigenaarschap tonen voor eigen gedragingen en de huidige omgangsvormen en daarbij dus de kans om dit met elkaar te verbeteren. Een van de vormen om inzicht te krijgen in de eigen rol en verantwoordelijkheid, is om letterlijk te zien wat er onderling gebeurt en voortkomt. Onze ervaring is dat dit met een vorm als een interactief en op maat gemaakt integriteitstheater zeer goed kan, wat inzicht biedt en aanknopingspunten tot gesprek.
- Als laatst bevelen wij aan op zorgvuldige wijze met onderhavige onderzoeksresultaten om te gaan. De onderzoekers van BING is meermaals verteld dat raadsleden bevreesd zijn dat iedere zin uit de onderzoeksrapportage als een opzichzelfstaand gegeven zal worden gebruikt en politiek in zal worden gezet. Wij adviseren raadsleden na te gaan of een dergelijke handelwijze bijdraagt aan het verbeteren van de onderlinge omgangsvormen, zoals door een grote groep geïnterviewden wenselijk wordt geacht, en of het past bij de kernbegrippen dienstbaarheid en functionaliteit uit de gedragscode. Uiteraard is het opportuun om het debat te voeren over de uitkomsten van het onderzoek, maar wij roepen de raadsleden (en fractievertegenwoordigers) eerst en vooral op om te reflecteren op het eigen handelen. Zet met elkaar in op verbetering en een kans om te leren naar de toekomst.